

:: Ljubljanski ::
Škofijski List

.....
Leto 1909
.....

K. k. Studienbibliothek Laibach

.... V Ljubljani 1909 ....

Tiskala Katoliška tiskarna v Ljubljani

Kazalo

k 44. letniku (1909)

„Ljubljanskega Škofijskega Lista“.

(Skupaj 12 števil.)

A	Stran	E	Stran
Agenti in cerkvena oblačila	84	Evharistijski shod	107
Altaria	81		
Anticipatio confessionis pro indulgentia lucranda	80	F	
Anticipatio Matutini	162	Facultates	38
Anton Bonaventura — postni pastirski list	1	Fasije	83, 123
Apostolska konstitucija „Provida“ raztegnjena tudi na Ogrsko	122	Fastenmandat	31
Apostolstvo sv. Cirila in Metoda pod zavetjem preblažene D. M.	101, 133, 162		
		G	
B		Gasilci in veterani pri procesijah	39
Benedictio apostolica in pertiendi religiosis mulieribus	147	Gluhonemnica — sprejem v	82
Birmovanje in kanonična vizitacija v l. 1909	37	God sv. Stanislava	40
Blagoslovi paramentov itd.	38		
		H	
C		Histerija in dušno pastirstvo	59
Cecilijansko društvo — prispevki za	148		
Češčenje presv. Srca Jezusovega	141	I	
Color niger planetae	81	Indulgentia conceditur annulum Cardinalium et Episcoporum deosculantibus	82
Communio parvulorum non exclusivum ius parochorum	80	Indultum anticipandi Matutinum	162
Compendium Ritualis Labac.	144	Iz knjižne izjave in pobotnice	144
Confessionis anticipatio	80	Izpremembe cerkvenega ustanovnega premoženja	105
Constitutio Apostolica de Romana Curia. 48, 65, 78, 85, 109, 117, 136	136		
Curia Romana	48, 65, 78, 85, 109, 117, 136	K	
		Kolkovanje vlog v zakonskih zadevah na drž. urade glede priležnikov	67
D		Kolkovna prizivna zoper odmero verskozakladnega davka	139
Decretum de facultate impertiendi Apost. Benedictio-nem religiosis mulieribus in articulo mortis	147	Konkurzni razpis:	
Decretum, quo speciales clausulae apponuntur indulto saecularisationis, viris religiosis deinceps concedendo	121	Ribno, Križe pri Trziču, Toplice, Šmihel pri Žužemberku	40
Dekanski shod	36, 69	Naklo, Ribno, Šmihel	52
Dekanijski vodniki Marijinih družb	162	Jesenice	68
Directorium liturgicum	163	Kanonikatna prebenda v Novem mestu	84
Druga sinoda	38	Peto katehetsko mesto v Ljubljani	84
Drugi velegrajski shod	98	Lesce, Goriče, Podbrezje, Gora nad Idrijo, Komenda, Spodnja Idrija, Gora nad Sodražico	108
Društva pri procesijah	39	Ambrus, Motnik, Spodnja Idrija, Rakitna	116
Duhovnih vaj udeleženci l. 1908	163	Blagovica, Sv. Jakob v Ljubljani	124
„ „ „ „ 1909	38	Postojna, Homec, Trzič, Sv. Križ nad Jesenicami, Mirna peč	140
Duhovniki obmejnih škofij spovedniki v sosednjih župnijah ljubljanske škofije	38	Sela pri Šumbregu, Studeno	144
		Zalilog, Šent Lambert	144

L	Stran	R	Stran
Litaniae in honorem S. Joseph	103	Različne opazke	51, 99
M		Razne konference l. 1909	36
Marijinih družb — shod voditeljev	106	Razpis Schlackerjeve ustanove za učiteljske vdove	124
Marijinih družb dekanijski vodniki	162	Resignacije na podeljene župnije	143
Matični izpiski ogrskih, naboru in črni vojski zave- zanih državljanov	123	Rituale Labacense	144
Missae apud ecclesias filiales	115	S	
Mladinska zavetišča	97	Shod dekanov	36, 69
N		Shod evharistijski v Dubrovniku	107
Nabiranje milih darov za ponesrečence po potresu v južni Italiji	39	Shod Marijinih družb voditeljev	106
Nabiranje milih darov za poplavljenca na Koroškem	161	Shod svobodomiselcev v Ljubljani	135
Novomašniki	99	Shod velegrajski	107
Novae lectionis historicae in festo S. Bonaventurae	107	Sinoda	41
O		Slovstvo	52, 68, 108, 115, 139, 164
Officium S. Paulini	145	Sodalitas ss. Cordis Jesu	53
„ S. Perpetuae et Felicitatis	160	Spovedniki — obmejni duhovniki	38
Ogrski državljanji — matični izpiski vojaščini zave- zanih o. d.	123	Spregled cerkvenih zakonskih zadržkov pri porokah ob smrtni nevarnosti	122
Ogrsko — apostolska konstitucija „Provida“ razteg- njena tudi na O.	122	Sprejem v gluhtonemnico	82
„Orel“ pri procesijah	98	Š	
P		Šestdesetletni vladarski jubilej cesarja Franca Jožefa I.	33
Pale, korporali in purifikatoriji	162	Škofijska kronika	40, 52, 68, 84, 100, 108, 116, 124, 140, 148, 164
Pastirski list — postni nemški	21	T	
„ „ „ slovenski	1	Tridnevnice o priliki velikonočnega spovedovanja	67
Pastoralna konferenca l. 1909	36, 149	U	
S. Paulini officium, missa etc.	145	Ugodnosti glede prevoznine na c. kr. državnih želez- nicah	143
Periodična poročila za šematizem l. 1910	124	V	
St. Perpetuae et Felicitatis officium	160	Vajenci	67
Pobotnice izknjižne	144	Veteranci pri procesijah	39
Podrobni načrt za verouk na ljudskih šolah	134	Vojaške osebe — poroke	143
Pokojninsko zavarovanje orglavcev in cerkvenikov	51	Z	
Poprava cerkvenih stavb	142	Zahvala sv. očeta papeža Pija X. za čestitke avstrijskih škofov in vernikov ob zlati maši	33
Poročilo o dekanskem shodu	69	Zarovalnina zasebnih uslužbencev in verskozakladni davek	105
Poročilo o delovanju Sodalitatis ss. Cordis Jesu l. 1908	53	Zavetišče mladinsko	97
Poročilo o 4. shodu vodnikov Marijinih družb	132	Zavod sv. Stanislava — sprejem	98
Poroka vojaških oseb	143	„ „ „ list	125
Postna postava	20	Zgodovinski Zbornik	147
Preces in fine Missae dicendae	138		
Prispevek za Cecilijansko društvo	148		
Procesije — „Orel“	98		
Procesije — veterani in gasilci	39		
Proti alkoholu	126		

ŠKOFIJSKI LIST

1.

Anton Bonaventura

po božji in apostolskega sedeža milosti knezoškof ljubljanski
vsem vernikom srečo, mir in blagoslov v Gospodu našem Jezusu Kristusu.

V torek dne 17. novembra 1908 se nas je v Rimu osemnajst avstrijskih škofov skupno poklonilo sv. Očetu Piju X. Izrazili smo jim čustva ljubezni in udanosti, ter jim obljubili popolno pokorščino in zvestobo.

Sv. Oče so nas pristrčno sprejeli. Vsedli so se na prestol in nas razveselili s prekrasnim govorom. Navduševali so nas, naj svoje duhovnopastirske dolžnosti točno in brez strahu izpolnjujemo, vžigali so nas, naj mnogoštevilne zmote naših dni zavračamo, naj zoper nje vedno in glasno govorimo, naj jih obsojamo in spričo njih nikar ne molčimo, pa naj bi nas nasprotniki resnice zavoljo tega tudi grajali, ker molk bi nam bil v obsodbo.

Po tem naročilu sv. Očeta hočem sedaj svoj glas povzdigniti in Vam glasno govoriti zoper brezbožne zmote naših svobodomiselcev. Že lani sem Vas meseca oktobra na te naše verske odpadnike opozoril. Sedaj bi Vam pa rad odkril vsaj glavne njihove zmote in zavrnil njihova krivična očitavanja zoper sveto rimsko katoliško cerkev.

1. V Rimu.

Bilo je lani dne 16. novembra. V največji cerkvi sveta, v cerkvi sv. Petra je zbranih nad 50.000 vernih katoličanov vsake starosti in vseh stanov in vseh narodov. Vidiš preproste

ljudi, pa tudi može in žene najvišjih stanov; vidiš siromaka in bogatina; vidiš zastopnike držav in zastopnike, ki so jih posamezni vladarji nalašč tega dne poslali v Rim; vidiš Italijane, Francoze, Španjce, Nemce, Poljake, Angleže, Slovence; vidiš lajike, redovnike in redovnice, duhovnike raznih obredov in časti; vidiš blizu 240 škofov in nadškofov, nad 40 kardinalov; pri altarju sredi cerkve mašujejo sv. Oče papež Pij X in pred njimi je po povzdigovanju pod podobo kruha in vina skrit sam Jezus Kristus, sin živega Boga. Na koru cerkve mogočno doneča glasba in ubrano večglasno petje.

In zakaj ta slovesnost, izredna, nenavadna, kakoršne na svetu enake ni? Sv. Oče Pij X. praznujejo petdesetletnico mašništva; zato je okoli njih zbran katoliški svet. In kaj je Pij X., da se njegovega jubileja udeležuje vesoljni svet? On je sin siromašne laške družine; on nima milijonov, da bi ljudi podkupoval; on nima vojske, da bi se ga morali bati. Odkod pa toliko slavlje? — Zato ker je naslednik svetega Petra.

Kdo pa je sv. Peter? Sv. Peter je preprost jud, galilejski ribič iz Kafarnauma. On ni obiskoval modrostnih šol po Grškem, ni bil učenec kakega modrijana, ni bil kak vojskovodja cesarski, ni bil kak sloveč govornik v

Atenah ali v Rimu: on ni drugega poznal kot Kristusa križanega in le tega je oznanjeval po Palestini, Aziji in v Rimu. Torej Peter je siromašen galilejski jud in oznanja siromašnega, križanega Boga, kar je bilo judom v pohujšanje, poganom pa nespamet.¹

In vendar ima v Rimu, v tem svetovnem mestu rimskih vladarjev in cesarjev, slaven grob in nad grobom največji spomenik celega sveta, namreč cerkev po njem imenovano, v kateri so dela izredne umetnosti in v kateri se shajajo verniki, pa tudi neverniki iz vseh pokrajin zemlje. Njegov naslednik pa zapoveduje vsemu katoliškemu svetu.

Ali ni to čudno, prečudno? Odkod Petru, galilejskemu ribiču tak spomenik v večnem Rimu, odkod njegovemu nasledniku, siromašnemu Lahu tolika moč, tolik čaroben sijaj? Odkod? Čujte in začudite se!

Pred devetnajstimi stoletji je v Palestini ob reki Jordanu krstil in oznanjeval pokoro strogi in resni Janez Krstnik. Od vseh strani hite množice k njemu; dajejo se krstiti v znamenje pokore, da bi bili vredni sprejeti biti v kraljestvo nebeško, o katerem je Janez Krstnik oznanjeval, da se približuje.

Nekega dne pride k Jordanu tudi Jezus iz Nazareta, sin Marije, žene tesarja Jožefa iz že propadlega kraljevega rodu Davidovega. Ko ga Janez ugleda, pokaže nanj in pravi: „Glejte, Jagnje božje, ki odjemlje grehe sveta.“ Ta Jezus začne nabirati učencev. Prva se mu pridružita Janez in Andrej iz Galileje. Andrej dobi svojega brata Simona in mu reče: „našli smo Mesija,“ namreč obljubljenega Očesnika. Potem ga pripelje k Jezusu. Jezus ga pogleda in mu reče: „Ti si Simon sin Jona, imenoval se boš Kefa, kar se pravi skala.“²

Jezus je dobil več učencev. Hodil je od kraja do kraja po Palestini, učil je in čudeže delal. Ljudstvo se ga je oklepalo, farizeji pa in mnogi drugi so ga sovražili; iz sovraštva so sklenili, da mora umreti. In zares, vjamejo ga, pred rimskim upraviteljem Pilatom ga tožijo

in na Križ zahtevajo. Tudi ljudstvo se jim pridruži in zahteva: Križaj, križaj ga! Pilat ga obsodi in Jezus umrje na Križu grozne in sramotne smrti.

No, ta križani, od vseh zapuščeni Jezus je pa zadnje dni svojega življenja nekaj posebnega storil.¹ „Prišel je v kraje Cezareje Filipove in je vprašal svoje učence rekoč: „Kdo pravijo ljudje, da je sin človekov?“ Oni pa so rekli: „Nekateri, da je Janez Krstnik, nekateri pa, da je Elija, nekateri pa, da Jeremija ali prerokov kdo.“ Jezus jim reče: „Vi pa, kdo pravite, da sem?“ Je odgovoril Simon Peter in rekel: „Ti si Kristus, Sin živega Boga.“ In Jezus je odgovoril in mu rekel: „Blagor ti, Simon, Jonov sin! ker meso in kri ti nista tega razodela, ampak moj Oče, ki je v nebesih. Pa tudi jaz ti povem: Ti si Peter skala in na to skalo bom zidal svojo cerkev in peklenska vrata je ne bodo zmagala. In tebi bom dal ključne nebeškega kraljestva; in karkoli boš zvezal na zemlji, bo zvezano tudi v nebesih; in karkoli boš razvezal na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih.“²

Čudnih besedi! Ob koncu svojega življenja pove Kristus, kaj pomeni to, da je Simonu ime izpremenil v Peter-skala. Na Petru bo sezidal svojo cerkev; on bo skalnati temelj njegovi cerkvi, tako trden, da je peklenska moč ne bo premagala; da Peter naj ima ključne te cerkve, namreč vso oblast, da jo vodi in ravna.³

Ali se bodo te besede izpolnile? Govori jih Kristus, Galilejec iz Nazareta, Petru, Galilejcu iz Kafarnauma; govori jih Kristus, ki bo prav kmalu sramotne smrti na križu umrl, popred pa ga bo Juda izdal, Peter zatajil, učenci zapustili. In besede, katere tak mož takim ljudem govori, naj kaj veljajo! Kdorkoli bi slične besede izgovoril, resno izgovoril, smejali bi se mu in sodili, da ni pri pravi pameti.

Toda besede Jezusa iz Nazareta, Jezusa križanega so obveljale in še veljajo. Peter javno nastopi; Judom očita, da so samega

¹ 1. Kor. 1, 23. — ² Janez 1, 29. 37—43.

¹ Mat. 16, 16 i. d. — ² Append. ad Syn. dioec. I., str. 64 sqq. — ³ Bougured, le Christianisme t. 4., pag. 502 sqq.

Sina božjega umorili; spokorne Jude in pogane krsti; evangelij oznanjuje v Jeruzalemu, v Antiohiji, v Rimu. Da, v Rimu postavi svoj sedež kot sedež vrhovnega glavarja Jezusove cerkve, ki se je po pridigovanju njegovem, po pridigovanju apostola Pavla¹ in po pridigovanju drugih apostolov hitro razširila po vsem tedaj poznanim svetu.

Rimski cesarji in vse cesarstvo začne borbo zoper Petra in njegove naslednike. Peter umrje na križ pribit, njegovi nasledniki umrjejo mučeniške smrti, na stotisoče kristjanov prelije svojo kri za Jezusa križanega: vkljub temu pa se v začetku četrtega stoletja zabliski križ na kronah cesarjev, cerkev Kristusova je zmagala, peklenske moči je niso mogle podreti.

Papeži, nasledniki Petra, so priznani kot vrhovni poglavarji cerkve, kot nezmotljivi učitelji, kot voditelji vernikov, pa tudi duhovnikov in škofov. V vseh zadevah se išče v Rimu pouk in pomoč.² Nasprotne moči papeže preganjajo, iz Rima pode; krivoverci katoliške nauke pobijajo; hudobneži ljudstva begajo in kvarijo. Toda cesarstva padajo in krivoverci še izgubljajo; Petrov naslednik ostane, on vlada vse vernike, on uči resnico in obsoja zmote; Petrov naslednik se še nikoli ni zmotil; kar je On po svoji vrhovni oblasti kot namestnik Kristusov zavrgel, pokazalo se je zmotno, kar je on potrdil, pokazalo se je kot resnično. To dokazuje zgodovina devetnajst stoletij. Odtod tudi sijaj in moč in oblast Pija X., odtod na grobu sv. Petra tolika cerkev kot njegov nagrobni spomenik, odtod toliko vernikov v tej cerkvi zbranih.

Pa kako je to mogoče? Edino zato, ker so resnične besede Petrove izrečene Jezusu iz Nazareta: „Ti si Kristus, Sin živega Boga!“

2. Preroki.

Svobodomiselci taje resnico, da je Kristus Bog,³ saj taje samega Boga skoraj na vsaki

¹ Dejanje apost. 1—28. — ² Glej zgodovinske knjige, n pr. Hergenröther, Marx, Jungmann. — ³ Svob. Misel, str. 6, l. 1908.

strani svojega lista, ki zmot kar mrgoli. Ker je temu tako, in ker je oseba Jezusova v sredini današnjega verskega boja, moram Vas opozoriti še na nekatere onih dokazov, radi katerih smo prepričani, da je Jezus zares obljubljeni Odrešenik in Sin božji.

Govorimo najpoprej o obljubljenem Odrešeniku.¹ Govoriti moremo le na kratko, v kolikor nam je zoper svobodomiselne grde zmote potrebno.

Gotovo, zgodovina nas uči, da so Judje ravno ob času Kristusa pričakovali Odrešenika. Ali ni kralj Herod popraševal, kje bi imel biti rojen Kristus?² Starček Simeon je pričakoval „tolažbo Izraela“ in razodeto mu je bilo, da ne bo umrl, dokler ne vidi Kristusa.³ Pobožna Ana je govorila o Kristusu vsem, ki so čakali odrešenja.⁴ Poslanci Judov k Janezu Krstniku so vprašali: Kdo si ti? In je povedal: jaz nisem Kristus.⁵ Janez sam je vprašal Gospoda: „Ali si ti, ki ima priti, ali naj čakamo drugega?“⁶ Andrej je rekel bratu Simonu: „Mesija, t. j. Kristusa smo našli.“⁷ Tudi Filip je zatrdil Natanael: „Njega, od katerega je pisal Mozes v postavi in prerokih, smo našli, Jezusa iz Nazareta.“⁸ In ali ni tudi ljudstvo vpilo: „On je resnično prerok, ki ima na svet priti!“⁹ Ali bo Kristus, kadar pride, več čudežev delal, kakor jih ta dela?“¹⁰ Ravno tako vero so tudi Samaritani imeli; vsaj je Samaritanka trdila: vem, da pride Mesija; kadar on pride, nam bo vse oznanil.¹¹ To spričuje, da so Judje pričakovali Mesija, še preden so se Samaritani od njih ločili, kar se je zgodilo okoli l. 722. pred Kristusovim rojstvom.

Odkod Judom ta vera? odkod to vsestransko in željno pričakovanje ravno ob času, ko je Kristus v resnici nastopil! Iz njihovih svetih knjig, katere pa sedaj mi nočemo vporabiti kot svete, ampak samo kot zgodovinske; ker kot zgodovinske jih morajo tudi svobodomiselni bogotajci priznati.

¹ Append. ad Synod. I., pag. 38 sqq.; Pesch, Institutiones, tom. I., pag. 134 sqq.; Gutberlet, Apologetik, Bd. II., pag. 331 sqq. —

² Mat. 2, 4. — ³ Luk. 2, 25. 26. — ⁴ Luk. 2, 38. — ⁵ Jan. 1, 19. 20. —

⁶ Mat. 11, 3. — ⁷ Jan. 1, 41. — ⁸ Jan. 1, 45. — ⁹ Jan. 6, 14. —

¹⁰ Jan. 7, 31. — ¹¹ Jan. 4, 25.

Ne moremo pa tukaj dokazovati, da je vsaka onih knjig popolnoma zanesljiva, pisana o času in od osebe, kakor trdijo učenjaki. Ta dokaz bi bil pretežak in predolg. No, pa vsaj zadostuje to, do so bile te hebrejsko pisane knjige že v tretjem stoletju pred Kristusom predstavljene v grški jezik in razširjene po celem svetu pri Judih, ki so povsod prebivali in se pečali s kupčijo.

In v teh starih zgodovinskih knjigah se piše o Kristusu, ki ima človeški rod odrešiti. Že koj po prvem grehu se obljubi Adamu, da bo potomec žene kači glavo strl; dalje se bolj točno oznanjuje, da bo iz rodu Abrahamovega, Izakovega in Jakobovega oni potomec žene, v katerem bodo blagoslovljeni vsi rodovi na zemlji.¹ Umirajoči Jakob določi, da obljubljeni Odrešenik pride iz rodu Jude.² Prav pogosto se potem naglašja, da bo Odrešenik sin Davidov.³ Isto se tudi trdi v psalmih.⁴

Zatem pridejo preroki. Izaija nam poda tako natančno sliko o Odrešeniku, da bi človek mislil, on pripoveduje pretekle, ne pa prihodnje stvari. Obljubljeni je sin Davidov, rojen iz Device, dobi ime od Boga, nastopi v Galileji, je mogočni, čudežni Bog, sedi na prestolu Davidovem na vekomaj, posreduje med Bogom in ljudstvom.⁵ Posebno točno opisuje njegovo trpljenje v celem poglavju trinpetdesetem. Isto se opisuje v raznih psalmih.

Mnogo govore o Mesiju Ezehiel, Jeremija. Posebno imenitno pa je, da prerokuje Daniel o času njegovega prihoda. Ker je to prerokovanje eno najbolj imenitnih, naj Vam ga dobesedno povem in prav kratko razložim. Judje so bili v babilonski sužnosti. Prerok Jeremija⁶ je Judom oznanil, da bodo v Babilonu 70 let. Ze se je približal konec teh let, zato le Daniel h Gospodu klical. In Gospod mu je po angelu zagotovil, da bodo Judje kmalu rešeni iz babilonske sužnosti; zraven pa mu je razodel čas, ko pride Odrešenik,

Kristus in reši vse človeštvo iz sužnosti greha. Čujte besede angelove:¹

„Sedemdeset tednov je odmerjenih nad tvojim ljudstvom in nad tvojim svetim mestom, da se prestopki uničijo in se greh konča in krivda izbriše in večna pravica pride, se izpolni prikazovanje in prerokovanje in bo maziljen Najsvetejši.“

„Vedi torej in razumi: od danega povelja, da naj se Jeruzalem zopet zida do Kristusa vodnika bo 7 tednov in 62 tednov in ulice in zidovi bodo zopet zidani v težavnih časih; in po 62 tednih bo Kristus umorjen in ne bo ljudstvo njegovo, ki ga bo zatajilo.“

„In ljudstvo s prihodnjim vojvodom bo razdejalo mesto in svetišče in njega konec bo razdejanje in po dokončani vojski je določena pustota.“

„Potrdil pa bo mnogim zavezo v enem tednu in v sredi tedna bo jenjala klavna in jedilna daritev in v tempeljnu bo gnusoba razdejanja in gnusoba bo trajala prav do konca.“

Tako je govoril angel Danielu v prvem letu vladanja kralja Darija, namreč l. 538. pred Kristusom. — Naj prerokovanje prav na kratko razložim:

1. Ob koncu 70 letnega suženjstva v Babilonu zatrdi angel Danielu, da je odmerjenih 70 tednov za ljudstvo, pa bo konec hudobij, ker izpolnila se bodo prerokovanja in prišel bo Kristus, obljubljeni Odrešenik. Teh 70 tednov pomeni 70 letnih tednov, kakor je bila Izraelcem navada računati razne svete čase; teh 70 letnih tednov iznaša 7 krat 70, namreč 490 let.

2. Toda od kdaj naj se ta leta računajo? To pove angel prav natanko rekoč: „od danega povelja, da naj se Jeruzalem sezida“ pa do prihoda ali javnega nastopa Kristusovega bo minulo 7 in 62, to je 69 letnih tednov; v zadnjem tednu, namreč v 70. tednu, in sicer v sredi tega tedna bo Kristus umorjen, ker ga bo ljudstvo izdalo in vse daritve bodo v tempeljnu prenehale.

¹ Dan. 9, 24–27.

¹ Mojz. 3, 15; 12, 3; 26, 4; 28, 4. — ² I. Mojz. 39, 10. — ³ II. Kralj. 7. — ⁴ B. 2 in 88. — ⁵ Iz. 4, 1. — 7, 14. — 9, 1 sqq. — 1, 2 sqq. — 49, 1, 6. — 9, 6, 7. — 61, 1. — ⁶ Jerem. 25, 11, 12.

3. Od povelja torej, naj se Jeruzalem zopet sezida, se mora čas računati. Iz svetovne zgodovine je pa znano, da je tako povelje izdal perzijski kralj Artakserkses I. 453. pred Kristusom. Kristus je pa začel delovati in greh razdirati, ko je bil star okoli 30 let.¹ Od povelja kralja Artakserksesa je torej do nastopa Jezusovega minulo 453 in 30, torej 483 let, ali 69 letnih tednov. Kaj ne, kako natanko?

4. Angel pove, da bo sredi 70 letnega tedna Kristus umorjen, ker ga bo ljudstvo izdalo. Zato bo pa tudi ljudstvo od Boga zavrženo; prišel bo vodja z ljudstvom, pa bo razdejal mesto in svetišče in to razdejanje bo trajalo do konca. In zares, ali niso Judje Jezusa izdali in je On po 3½ letnem delovanju na Križu umrl? In ali ni 37 let pozneje, to je l. 70. po Kristusu prišel rimski vodja Tit z armado, razdejal Jeruzalem, porušil tempelj in je judovsko ljudstvo vse izgubilo?²

Kako točno je torej prerokovanje, kako natanko se je izpolnilo in izpolnitev gledamo še sedaj po 1900 letih z lastnimi očmi. Ne morem Vam popisati, kako si bogotajci prizadevajo, to prerokovanje odstraniti; toda zastoj!

Cas prihoda Odrešenikovega naznanja tudi prerok Agej,³ namreč ob času, ko je še stal tempelj, ki so ga Judje povrnivši se iz Babilona dozidali. — Kraj rojstva, namreč Betlehem označuje prerok Mihej.⁴ — Prerok Zaharija⁵ prerokuje, da bo Odrešenik prihajal na oslu kot kralj v Jeruzalem, da bo za 30 srebrnikov prodan, da ga bodo prebodli, da bo pastir udarjen in se bodo ovce razkropile. — Zadnji med preroki pa, Malahija,⁶ trdi da bo pred Odrešenikom nastopil poslanec, ki mu bo pot pripravljal in pokoro oznanjeval.

Ni mi treba dokazovati, da so se vsa ta prerokovanja do pičice izpolnila na osebi Jezusovi. Imajo pa dokazilno moč ne le za Jude,

ampak sploh za vse ljudi. Saj preroki vsega tega niso mogli sami preračunati. Kdo more povedati, kaj se bo dogodilo čez več sto let, ako so dogodki odvisni od proste človeške volje? Pa tudi slučajno se prerokovanja niso mogla uresničiti na osebi Zveličarjevi. Kak posamezen dogodek bi se mogel ravno na tej osebi slučajno uresničiti: toda toliko dogodkov se ne more na eni osebi slučajno združiti. Nemogoče je nazadnje, da bi se bilo življenje Jezusovo nalašč in s premislekom tako vravnalo, da se s prerokovanjem vjema. Saj dogodki niso bili v oblasti Gospoda ali njegovih učencev, ampak so se vršili po raznih zapletljajih z judovskimi poglavarji in z judovskim ljudstvom.¹

Kaj iz tega sledi? Resnica, da je Jezus res obljubljeni Odrešenik, Poslanec božji, da, sam Bog.

3. Jezusovo vstajenje.

Svobodomiselci silno bogokletno govore in pišejo o Gospodu Jezusu. Pišejo:² „Kulturni svet ni mogel sprejeti fantastične pravljice o božjem sinu in o križanju in vstajenju od smrti, kajti takih orientalskih pravljič je že slišal dovolj . . . za katoliško cerkev je nauk o vstajenju odločilen, on drži božanstvo in božanstvo drži cerkev; za nas vstajenje ni in ne more biti dokazano. Tudi za nas nima pomena in ga ne potrebujemo.“

Torej življenje in vstajenje Sina božjega „je le orientalska pravljica!“ O bogokletnih besedi! Potem „vstajenje za nje ne more biti dokazano, za nje nima pomena, ga ne potrebujejo!“ O besedi lahkomiselnih! Mi jih povabimo, naj čujejo naš znanstven dokaz za vstajenje Jezusovo, ki je v resnici, kakor trdijo, za cerkev odločilen.

Vstajenje je zgodovinsko dejanje, ni nobena skrivnost; zato se mora tako dokazati, kakor vsak drug dogodek iz preteklih časov. Priče moramo imeti, ki morejo za dogodek znati in ki so nam hotele o njem resnično izpri-

¹ Luk. 3, 23. — ² Schusters Handbuch von Holzammer, Bd. I., pag. 796 sqq.; Grimm. Leben Jesu, Bd. I., pag. 92. —

³ Agg. 2, 7. — ⁴ Mich. 3, 2. — ⁵ Zach. 9, 9. 12. 13; 12, 10. —

⁶ Mal. 3, 1 sqq.

¹ Gutberlet. Apologie, Bd. II., pag. 344 sqq. — ² Svob. Misel I. 1908, str. 52, 54.

čevati. Poglejmo torej priče in kaj nam o vstajenju Jezusovem izpričujejo.

1. Priče so nam najpoprej štirje evangelisti. Sv. Matevž in Janez nam izpričujeta, kar sta sama videla, sv. Marka izpričuje to, kar je slišal od sv. Petra, sv. Luka pa je bil učenec in spremljevalec sv. Pavla. Zanesljiva priča je tudi sv. Pavel.

Vsi ti so torej mogli vedeti, kar pišejo v evangelijih in v dejanju apostolov; evangelista Matevž in Janez sta za svoje izpričevanje umrla, istotako sv. Peter in sv. Pavel. Kaj neresničnega niso mogli trditi, ker bi jih bili očividci istih dogodkov lahko zavrnil, jim laž očitali in jo dokazali vsem ljudem. To pa se ni zgodilo, marveč se jih je mnogo k Jezusu izpreobrnilo.

Zadnje čase so nasprotniki krščanstva sicer trdili, da so sv. evangeliji od drugih mož šele v drugem stoletju spisani. To so pa trdili edino radi pripovedovanih čudežev. Čudežev namreč nočejo priznati, zato so trdili, da niso očividci knjig napisali, ampak so knjige šele pozneje sestavljene, ko je v teku časa ljudska domišljija v poveličevanje Gospoda čudeže izmislila in jih njegovemu življenju dodala. Toda drugi nasprotniki krščanstva so po bolj točnem znanstvenem raziskavanju zgodovine dotične trditve zavrnil kot zmotne in priznali, da je res, kar o teh knjigah pišejo katoliški učenjaki.

To najzadostuje kot dokaz, da so knjige evangelijske zanesljive, pa tudi dejanje apostolov in pisma sv. Pavla.¹ Sedaj pa poglejmo, kaj iz teh zanesljivih knjig o vstajenju Gospodovem vemo.

2. Iz evangelija zvemo, da je Jezus svoje vstajenje prerokoval in ga označil kot poseben dokaz za svoje božje poslanstvo.

Ob koncu življenja je šel z učenci v Jeruzalem in jim je začel pripovedovati, kaj se bo ž njim dogodilo, rekoč: „Glejte, gremo

gori v Jeruzalem in Sin človekov bo izdan velikim duhovnom in pismarjem in starešinam in ga bodo k smrti obsodili in izdali nevernikom, ki ga bodo zasramovali, zapljuvali in bičali in ga bodo umorili: in tretji dan bo vstal.“¹

Ob drugi priliki so Judje rekli Jezusu: „S kakšnim čudežem nam izkažeš, da smeš to delati?“ Jezus je odgovoril in jim rekel: „Poderite ta tempelj in v treh dneh ga bom zopet postavil.“ Tedaj so Judje rekli: „Šestindštirideset let se je zidal ta tempelj in ti ga boš v treh dneh postavil?“ On pa je govoril o templju svojega telesa. Ko je od mrtvih vstal, so se spomnili njegovi učenci, da je to govoril in so verovali pismu in besedi, katero je Jezus govoril.²

Znano je tudi, kar je odgovoril pismarjem in farizejem, ko so mu rekli, da bi radi znamenje od njega videli. On pa je odgovoril in jim rekel: „Hudobni rod znamenja išče! Pa znamenje se mu ne bo dalo razen znamenje Jona preroka. Zakaj kakor je bil Jona v trebuhu morskega soma tri dni in tri noči, ravnostako bo Sin človekov v srcu zemlje tri dni in tri noči.“³

Zato so sovražniki Jezusovi po smrti rekli Pilatu: „Gospod, spomnili smo se, da je ta zapeljivec, ko je bil še živ, rekel: čez tri dni bom vstal. Ukaži tedaj grob zavarovati do tretjega dne, da ga učenci . . . ne ukradejo in ne reko ljudem: od mrtvih je vstal.“⁴

Jezus je torej moral iz groba vstati; če ne, bi bil lažnik in delo Njegovo strahovita goljufija. In zares, Gospod je vstal; tretji dan po križanju se je začel učencem prikazovati ter jih prepričevati, da je res iz groba vstal.⁵

3. Apostoli so bili o vstajenju tako prepričani, da so v svojih govorih do ljudstva oznanjevali vstajenje kot najbolj veljaven dokaz krščanske vere. Saj vemo, kako je sv. Peter zbranim množicam očital, „da so pravičnega

¹ O tem pišejo vsi katoliški razlagatelji sv. pisma. Lepo obravnavo ima knjiga: *Evangelien und Evangelienkritik*, Schäfer. — Kratko in jasno tudi n. pr. Pesch, *Institutiones*, Tom. I., pg. 37 sqq.

¹ Mark. 10, 33. 34. — Mat. 20, 17. — Luk. 18, 31 sqq. — ² Jan. 2, 18—22. — ³ Mat. 12, 38—40. — Luk. 11, 29. 30. — ⁴ Mat. 27, 63. 64. — ⁵ Luk. 24, 15 sqq.; 36 sqq. — Jan. 20, 19. — Mark. 16, 14. — Mat. 28, 9 sqq.

izdali in zatajili, . . . da so začetnika življenja umorili, ki ga je pa Bog od mrtvih obudil, česar smo mi priče.¹ Isto tudi sv. apostol Pavel v listih do Rimljanov in do Korinčanov.²

Vsled teh govorov se je velika množica izpreobrnila k veri; in to v Jeruzalemu, kjer se je malo dni poprej vstajenje dogodilo. Govore so poslušali tudi morilci Kristusovi, ki so apostole v ječo vrgli, bičali in jim grozili, da o tem ne smejo več govoriti;³ toda niso jim rekli, da lažejo, da so goljufi; niso poskusili nasprotnega dokazati, kar bi bili kaj lahko storili, ako bi Jezus ne bil vstal.

Govorili so pa apostoli kar naravnost, brez strahu, iz najbolj globokega prepričanja kot večkratni očitvidci.⁴ Zato ni čuda, da se je nauk o vstajenju Jezusovem sprejel kot član vere. Iz tega sledi, da je vstajenje zares zgodovinsko dejanje, ali pa da se Jezus, apostoli, verniki in vsa cerkev od početka do sedaj grozno varajo. Ker je pa to nemogoče, zato se varajo svobodomiselnici, ki šele po tolikih stoletjih vstajenje Gospodovo taje.

4. Ako pogledamo dogodke o smrti in po smrti Jezusovi, pač ne moremo pametno dvomiti, da Jezus ne bi bil umrl in ne vstal. Spomnimo se na vrsto dotičnih dogodkov.

Jezus je krvavi pot potil, celo noč so ga Judje zasramovali in zasmehovali, potem so ga bičali, po načinu rimskem, ki je tako grozen, da so bičani pogostokrat med bičanjem umrli.⁵ Vojaki so ga potem s trnjem kronali,⁶ kar je Gospoda tako izranilo, da je Pilat zavpil: „Glej, ali je to človek?“⁷ Križ je Gospod nesel sam, dokler vojaki niso prisilili Simona, da mu pomaga. Križali so ga po rimsko, pribili so ga namreč na križ z žebli.⁸ Tri ure je visel na križu, potem pa je nagnil glavo in umrl.⁹

Po smrti pa so prišli vojaki in so prvemu strli kosti in drugemu, ki je bil z njim križan,

Ko so pa do Jezusa prišli, so videli, da je mrtev in mu niso kosti strli; ampak eden vojakov je s sulico njegovo stran odprl in zdajci je tekla kri in voda iz nje.¹ Vojak je poizkusil, da li je Jezus mrtev, ali pa da ga usmrti, ako bi še ne bil mrtev. Pozneje so Gospoda sneli s križa, ovili v množino dišav in v tančico, ter položili v nov iz skale izsekan grob in zavalili velik kamen k durim groba.²

Ako se vse to preudari, moramo trditi, da je Gospod zares umrl, ni mogoče, da bi bil še živ ostal. In zares vse priče naravnost in brez obotavljanja tako trdijo. Tako izpričujejo vsi štirje evangelisti, vsi apostoli, stotnik z vojaki, veliki duhovni in farizeji, ki bi pač ne bili mirovali, ko bi bili le količkaj sumili, da sovraženi Nazarenc še ni umrl, Devica Marija, pobožne žene in vsi, ki so ga s križa sneli in pokopali.

Po vseh pravilih zgodovine moramo tem pričam, prijateljem in sovražnikom, verjeti; saj pričajo o stvari, ki so jo mogli vedeti, o stvari, ki jim je globoko segala v srce in jim je bilo na njej prav mnogo ležeče in izpričujejo popolnoma soglasno brez najmanjšega dvoma. Ako se tem in takim pričam ne bi verjelo, potem se sploh noben dogodek več dokazati ne more. In pomislimo še to, da evangelisti tako točno opisujejo vse okolnosti smrti Gospodove ne zato, da bi dokazali njegovo smrt, ampak da bi povedali, koliko je on trpel. Jezus je tedaj res umrl; pa je tudi od smrti vstal!

5. Tako izpričujejo apostoli, ker se jim je Gospod prikazoval: Petru, učencema na potu v Emavs, ženam, zbranim apostolom, s katerimi se je razgovarjal, jedel, jim pokazoval roke in noge in ranjeno stran, množici učencev v Jeruzalemu, ob Genezareškem jezeru, na gori, na potu, v sobi, pri belem dnevu. Apostoli ne verjamejo, govornica žena o vstajenju se jim zdi domišljija, šele polagoma jih Gospod prepriča, da ni duh, da je

¹ Dej. ap. 3, 13-15., 2, 22 sqq. — ² Rim. 1, 4. — 4, 25. — 1. Kor. 15, 4 sqq. — ³ Dej. ap. 4, 21. — 5, 40 sqq. — ⁴ Dej. ap. 2, 32 sqq. — 4, 20. — ⁵ Cf. Cicero, Verres 5, 54. — Flavius Josephus de bello iud. 6, 5. 3. — ⁶ Mat. 27, 29. — ⁷ Jan. 19, 5. — ⁸ Jan. 20, 27. — ⁹ Jan. 19, 30.

¹ Jan. 19, 32-34. — ² Jan. 19, 39-41. — Mat. 27, 60.

res v pravem telesu iz groba vstal, da, celo potipati se pusti in nevernemu Tomažu zakaže, naj položi prst v rane na rokah in roko v njegovo desno stran.¹

6. Bogotajci se izmikajo, da ne bi bili po dogodkih prisiljeni pripoznati vstajenja, verovati v čudeže in v Boga. Najpoprej so si izmislili, da Jezus ni umrl, pa je iz groba prišel in se apostolom prikazoval. Drugi so trdili, da so se apostoli lagali in so truplo Kristusovo ukradli. Tem neutemeljenim in nespametnim in nemogočim trditvam so mnogi verjeli in v nevero zabredli: sedaj pa sami brezverci spoznajo, da teh dveh trditvev ne morejo zagovarjati, in so jih zato opustili.

Pač pa se nasprotniki Gospodovi precej oklepajo tele razlage: „Križani je vstal le v veri svojih učencev. Slika Gospodova je prevzela vso njihovo pamet in je postala tako živa, da so v svoji veri menili, da imajo pred očmi samega Jezusa, kar potrjuje mnogo zgodovinskih sličnih dogodkov.“

Toda iz povedanega lahko vsakdo izprevidi, da so te trditve napačne. Le pokaže naj se v zgodovini sličen dogodek, da so si mnogi ljudje, ko so bili popolnoma budni, domišljevali, da gledajo vzbujenega od mrtvih, da čujejo njegove nauke, sprejemajo njegove zapovedi, da z njim jedo, da se ga dotikajo in vidijo, kako se pred njihovimi očmi v nebesa vzdiguje; in sicer vsi, pogostokrat, pri belem dnevu, na isti način in ravno 40 dni. In kje je bila ona živa vera apostolov, ki bi jim bila Gospoda tako živo pred oči postavila, kakor da živ pred njimi stoji? Saj smo zgoraj slišali, da učenci na vstajenje še mislili niso, da izpočetka niso mogli verjeti, da jih je Gospod k veri šele prisilil!

Kaj ne, koliko nesmisla mora svobodomislec verovati, da mu ni treba verovati v Boga in ga moliti. Mi pa veseli verujemo, ker je vse, kar so si brezverci zoper resnico v vstajenju Gospodovem izmislili, smešno in puhlo in neumno; resnica je, da je Gospod

res vstal in s tem podal neovrgljiv dokaz, da je od Boga poslan, da je obljubljeni Odrešenik, da je Sin živega Boga.¹

4. Odkod vera?

Odkod vera? Kaj ne, čudno vprašanje? Za nas je odgovor lehak. Svobodomiselci pa ugibajo odkod vera? Tajiti ne morejo, da ga ni naroda brez vere. Prede jim pa, ko se vprašajo, kako je vera nastala. Posebno jim ugaja odgovor, da Boga v resnici ni, ampak Bog je le v domišljiji človeka, ki si ga je iz raznih vzrokov izmislil. Končno trdijo, da ni Bog ustvaril človeka, ampak da si je človek boga ustvaril, namreč izmislil.²

Oglejmo si to vprašanje znanstveno in zgodovinsko, pa bomo zopet spoznali, kako nevedni so svobodomiselci.

1. Gotovo je, ako človek ne bi imel neumrjoče duše, ne bi nikdar mogel Boga spoznati, celo pojem „bog“ bi bil zanj nemogoč.

Razumeli bote, ako trdim, da ni duše, tedaj je človek edino iz mesa, kit, kosti, krvi; on je samo stvar, popolnoma tako kakor žival, le nekoliko bolj razvita. Iz same stvari pa ne more nikoli pognati življenje, ne živalsko, tudi ne rastlinsko. Znanost današnjega časa dokazuje, in sicer z natančnimi poizkusi, da se življenje rodi edino iz življenja. Mrtva tvarina pa dati življenja ne more, ker ga nima. Odkod torej prvo življenje? Odkritosrčni učenjaki priznajo, da od Stvarnika; oni pa, ki stvarnika nočejo, večinoma pravijo: ne vemo in nikoli vedeli ne bomo; drugi pa trdijo, da se je samo razvilo, akoravno za to nimajo nobenega dokaza, ampak vsi znanstveni dokazi govore nasprotno. Kaj ne, to je znanost!

Ako se pa že samo življenje pri rastlinah in pri živalih ne more razložiti, če se edino tvarina priznava, kako se bode moglo razložiti naše notranje življenje, namreč naše mišljenje in hotenje?

¹ O tem glej razne razlagavce sv. pisma in pa katoliške dogmatike.

² Svob. Misel, str. 29, 38.

¹ Jan. 20, 1–30; Mat. 28, 1–18; Mark. 16, 1–18; Luk. 24, 1–48.

Ko bi bil človek le čutno bitje, bi mogel spoznavati edino one predmete, ki na čute delujejo, na čute vtiske napravljajo. Saj so naši čuti na telo navezani: vid na oko, sluh na uho, tip sploh na telo, zato pa morejo čuti sprejeti samo predmete, ki so tvarni in morejo telo zadeti. Saj vemo, da živali doznajo le posamezne predmete in njihove lastnosti, v kolikor jih čutijo, otipajo, vidijo, slišijo, okusijo; toda imajo le dotični čut trdine, mehko, toplote, nimajo pa pojma, trd, mehak, topel.

Človek pa poseže mnogo više, poseže do stvari, katere do nobenega čuta ne pridejo, ki so nadčutne. Kaj ne, mi vemo, kaj je cvetlica, kaj žival, kaj ruda, kaj človek? Vse to je nadčutno; vsaj do čutov pride le določena cvetlica, določena žival, določena ruda, določen človek, n. pr. lilija, konj, zlato, France, ne človek sploh, ali konj sploh. Človek nadalje spozna možnost kake stvari ali nemožnost, slučajnost ali nujnost, preteklost ali prihodnost, čas in večnost, pravico in krivico, resnico, dobroto, lepoto: ali te stvari do čutov prihajajo, na čute pritiskajo? ali jih doznava žival? ali niso marveč popolnoma nadčutne? ali resnico, večnost, pravico vidiš, slišiš, otipaš? In dalje: mi spoznamo čednost, dušo, Boga: ali niso to zopet stvari, do katerih noben čut ne pride?

Isto velja o volji. Kaj hočemo mi? Ali morda samo to, kar na čute ugodno vpliva: hrano, pijačo, petje, godbo, lepe slike, krasne hiše? Ne, naša volja gre dalje; mi hočemo čast, slavo, resnico, čednost, napredek, popolnost. Ali mi to po čutih spoznamo? ali ni vse to nadčutno?

In nazadnje prostost naše volje? Naša zavest nam spričuje, da imamo svobodno voljo. Toda tvarina ni svobodna! Kamen, cvetlica, zvezde se ravnajo po nujnih zakonih, drugače ne morejo. Edino človek stori to ali ono, kakor ravno hoče. Odkod ta svoboda volje edino pri človeku?

Kaj iz vsega tega sledi? Človek mora imeti moči, katere niso tvarne, niso na tva-

rino navezane, ampak moči, ki so netvarne, na tvarino, na telo, na čute nenavezane. Te moči pa ne morejo viseti v zraku; in kakor tvarne moči ne vise v zraku ampak so v telesu, tako morajo tudi te netvarne moči imeti bitnost, v kateri so in v kateri delujejo; ta bitnost mora pa tudi biti netvarna, torej duhovna: in ravno to je duša.¹

Ta razmišljanja so bolj težka. Poizkusil sem jih predložiti poljudno in tako, da jih bote večinoma razumeli. Ker so tako važna, bi bilo pač dobro, da jih večkrat premislite. Podajajo vam popolno zadostno umsko orožje zoper vse, ki tajé dušo in torej tudi Boga, torej zadostno znanstveno orožje zoper naše brezverne svobodomiselce.

2. Ko smo sedaj znanstveno dokazali, da imamo dušo, ki je netvarna, duhovna, ki torej misli in svobodno hoče, sedaj si bomo šele mogli obrazložiti vprašanje, odkod vera?

Samo po sebi bi ne bilo nemogoče, da bi človek sam z močjo svojega uma spoznal Boga in svoje dolžnosti do Njega. Kako to? Naj le kratko omenim.²

Ti vidiš svet: solnce, zvezde, zemljo in kar je na njej. Ker imaš razumno dušo, se nehote vprašaš: odkod zemlja, odkod rastline, vode, rude na zemlji? odkod solnce in zvezde? odkod ravno ta velikost, ravno ta lepota, ravno te moči?

Ti vidiš, da je na svetu vse lepo urejeno; slede si štirje letni časi, vse o pravem in vedno istem času cvete, raste, dozoreva; na nebu se vsa telesa v točnem redu, po nevpogljivih postavah sučejo. Nehote se vprašaš: odkod ves ta red, odkod ti prirodni zakoni?

V sebi čutiš razliko med dobrim in hudim; čutiš zapoved, da dobro delaj, hudega se ogibaj; čutiš neko veselje, ako si storil dobro, žalost in očitjanje, ako si storil hudo; tako čutiš ti, tako tvoj sosed, tako vsi ljudje vsepovsod. Vsiljuje se ti vprašanje: odkod

¹ Kathrein, Die katholische Moral, str. 26 sqq.; sploh vsako pravo dušeslovje. — ² Jungmann, Institut. Theologiae dogmat., de Deo uno et trino, pg. 8 sqq. — Pohle, Dogm., Bd. I., pg. 9. sqq.

ta razlika med deli, odkod ta zapoved, odkod to plačilo in ta kazen?

Tako spoznaš in vprašaš ti, ki imaš dušo, in sicer dušo, ki je netvarna, duhovna; ne spozna in ne vpraša pa tako žival, ki nima duše, ampak le telesne počutke, na katere morejo le tvarne stvari vplivati. Ti greš pa dalje: ti spoznaš red, lepoto, postavo; ti hočeš vedeti za vzrok, saj ti je v duši jasen prvi zakon, da ničesar biti ne more, ako nima dovoljnega, zadostnega razloga.

In ko tako vprašuješ, ko tako zahtevaš zadostnega razloga za svet, za lepoto in red na svetu, za npravni zakon v svoji duši; prideš nujno do sklepa, da mora biti neko bitje, od katerega vse to prihaja, bitje mogočno, vse-mogočno, bitje neizmerno pametno in modro in lepo, bitje neizmerno dobro in sveto; da mora biti osebni Bog.

Ako je pa Bog, ki je ustvaril vse, torej tudi tebe, tedaj si ti od Njega odvisen, ti si Njegova lastnina, On je tvoj gospodar in posestnik; zato moraš izpolnjevati npravno postavo, ki ti jo po duši oznanja; tvoja natura zahteva, da se Bogu podvržeš, da Njegovo voljo izpolnjuješ, da Njemu služiš.

Vse to pa obsega vera v sebi. Odtod vidiš, da bi človek mogel priti do vere po svojih lastnih močeh. Ali se je to dogodilo? Preden na to vprašanje odgovorimo, pogledjmo, kako si naši svobodomiselnici razlagajo začetek vere.

3. Kako torej svobodomiselnici razlagajo vero in njen začetek. Na mnogih krajih svojega lista pišejo o tem prevažnem vprašanju. Največ skupnega pa je o tem v članku o verstvu, ki je preveden iz češke zaplenjene brošure „Svobodne Misli.“¹ Tu se piše:

„Naravno je, da si je človek skušal na nekak način razjasniti uganke sveta in tajne sile vseмирja. Toda namesto, da bi si odkritosrčno priznal: tega ne razumem, tega si ne morem razjasniti niti jaz niti kdo drugi izmed ljudi . . . je rekel človek: moja koča se ni

sama naredila, moral sem si jo postaviti in iz raznih stvari izgotoviti. In tako tudi svet ni mogel nastati sam od sebe, moral ga je nekdo narediti, ustvariti.“

„In kdo naj bi ga ustvaril? Človek? Ne, ta je . . . preslab. Stvaritelj sveta je moralo biti bitje, ki je mnogo popolnejše in močnejše kakor človek . . . In tako je prišel človek k predstavi močnejših in dovršenejših bitij, katere je imenoval bogove in boginje.“

„Strah, s katerim je napolnjeval človeka blisk in grom, ga je privedel k daritvam in molitvi za odvrnitev strahu božjega . . . Tako so nastale vse vere, naj se že imenujejo poganske, ali kakorkoli.“

„Ljudsko mišljenje je nagnjeno k fantastičnim predstavam. Vile, čarodejnice, strašila, divje žene: to je vse proizvod ljudske domišljije. In enako si je človek izmislil v svoji domišljiji bogove. Bog je ustvarjen po človeški fantaziji, ne človek po božji podobi.“

„Da bi si kolikor mogoče največ vernikov zaslužili, izmislili so si duhovniki neumrjočnost duše, nebo, peklo . . . upanje, da bo človek živel na onem svetu dalje, večno, je otroško mišljenje, v navadi le pri neizobraženih ljudeh.“

Naj zadostuje. No, saj bote že iz teh izvajanj prav lahko spoznali, kako svobodomiselnici nočejo resnično misliti in da za svoje grozne, bogokletne trditve ne navedejo nobenega dokaza. Oglejmo si ta izvajanja.

a) Najpoprej vidite, kako trdijo, da ni Boga, ni duše, ni neumrjočnosti, ni večnosti, ni pekla, ni neba. Mi pa vprašamo, ako ni duše, odkod moč mišljenja, odkod predstave o duši, o neumrjočnosti, o večnosti, o Bogu, o stvarjenju? Zakaj pa žival nič ne misli, ne govori, nima nobenih pojmov, nič ne ve o duši, o Bogu! Saj vendar živi v enakih okolišnih kakor človek? Kaj torej v človeku misli, ima predstave o Bogu, duši? Svobodomiselnici bogotajci nam tega razvozlati ne morejo, da, ker taje, da je duša, ne bi smeli ničesar misliti; ker pa mislijo, s tem dejansko delujejo z dušo, katero taje.

¹ Svob. Misel, I. 1908, str. 151 sqq.

b) Svobodomiselci trdijo, da so si duhovniki izmislili neumrjročnost, pekel, nebo, da bi ljudi zaslužili. Prosim, kje je dokaz? Kateri duhovnik si je to izmislil? Kdaj? Kje? In to duhovniki pri vseh narodih, po celem svetu, povsod enako? Kako je to mogoče? In narodi so goljufnim duhovnikom prav povsod brez ugovora kar verjeli? Ali je to mogoče? O koliko neumnosti morajo svobodomiselci verovati, le da jim ni treba resnice verovati!

c) Svobodomiselci pravijo: vile, čarodejnice, strašila so proizvodi ljudske domišljije. To je res. Potem pa dodajo: enako si je človek izmislil v svoji domišljiji bogove! Tako trdijo, toda kje je dokaz za to, dokaz namreč, da si je človek pojem Bog izmislil v domišljiji? Saj vendar sami pišejo, kako je človek začel razmišljevati, odkod svet in kako je človek iz tega, da je njegova hiša le tako postala, ker jo je on sezidal, sklepal, da je tudi svet postal, ker ga je nekdo močnejši naredil. To pa ni domišljija, ampak dobro umsko sklepanje, katero za vsak učinek zahteva zadostni vzrok.

Ako čujem petje, ako slišim vzdih in stok, ako vidim novo poslopje, ako se čudim lepi sliki: koj sklepam, da mora zato biti vzrok; sklepam, da je nekdo, ki poje, da je nekdo, ki radi muk vzdihuje, da je nekdo, ki je poslopje sezidal, da je nekdo, ki je sliko naslikal: in ta nekdo, mora biti zares, ne pa le v moji domišljiji. Kajne, to mora tudi svobodomislec priznati. Ako pa vidim svet, ki je postal, ki se razvija, ki se suče po točnih zakonih, in tako prisiljen sklepam, da mora nekdo biti, ki je svet naredil, ki mu je dal lepoto in zakone, tedaj ta nekdo ni v resnici, ampak le v moji domišljiji. Tako bedasto trdi svobodomislec!

d) Svobodomislec pravi, da razmišljujoč svet, je človek prišel k predstavi močnejših bitij, katera je imenoval bogove in boginje. Ali je to res? ali najdemo bogove in boginje koj spočetka? Ta trditev kaže zopet grozno neznanje, s katerim se svobodomiselci odlikujejo. Resnično je to, da so vsi narodi, naj

bodo omikani ali divji, spočetka verovali v enega Boga in šele pozneje, ko so začeli нравno in versko propadati, so začeli verovati v več bogov in tudi v boginje.

Vi hočete dokazov? Tu jih imate. Učeni Kristijan Pesch preiskuje vero vseh indogermanskih narodov in nazadnje sklepa: „Prehodili smo vse dežele, kjer je indogermanski govor in povsod smo našli vero ali vsaj ostanke vere v Boga, ki prebiva v nebesih in za nas po očetovsko skrbi, in sicer je ta vera toliko bolj čista, kolikor dalje smo šli nazaj v stare čase.“¹

O Kitajcih piše V. Strauss: „Ni dvoma, da je bila prvotna vera Kitajcev monoteistična, verovali so v enega Boga. Tako se nahaja dosti živo izraženo v najstarejših pesmih in spisih, akoravno se že tam ime edinega osebnega Boga zamenjava z brezbojnim nebom.“²

O semitskih narodih, h katerim tudi Judje pripadajo, trdijo soglasno vsi učenjaki, da so spočetka verovali vsi v enega Boga.³

O Egipčanih pravi Le Page Renouf,⁴ da so najvišje bitje imenovali Nutar in da so ga smatrali edinim Bogom, ki je ustvaril nebo in zemljo, bogove in ljudi.

Isto velja o drugih narodih. Tako piše o veri Afrikancev Livingstone,⁵ kako da je prvotna njihova vera dozdevno ta, da je vse-mogočen stvarnik nebes in zemlje, da je življenje po smrti. Kristijan Pesch je preiskoval vero Indijancev in vseh ostalih narodov v Ameriki in h koncu pravi: „Pri ljudstvih vseh časov in krajev smo popraševali o njihovi veri. Povsod smo čuli veroizpoved: je en Bog, gospodovavec in voditelj sveta in ljudi, varuh pobožnih, maščevavec hudobnih, sodnik nad dobrim in hudim. Rodovi se v mnogem razlikujejo . . . , toda ni ga naroda na zemlji, katerega bi naravni nagon nagibal k bogotajstvu. Vsi govore, ali vsaj jecljajo po svoje besede: Oče naš, ki si v nebesih . . . Za onega,

¹ Pesch, Der Gottesbegriff in der heidnischen Religion des Altertums. — ² Strauss, Essays zu allgem Religionsw. — ³ Movers, Die Phönizier; Kaulen, Assyrien und Bab.; in drugi. — ⁴ Vorlesung über Ursprung und Entw. der Religion. — ⁵ Missionsreisen in Südafrika.

ki hoče čuti, doni od vseh krajev razločna izpoved rodu človeškega: resnično, je osebni Bog!“

Ta mogočni glas človeškega rodu razbije trditve bogotajcev. Ker je glas splošen, moramo trditi, da je to glas človeške nature, kateri torej bogotajec silo dela.

4. Ko smo sedaj znanstveno dokazali zmote svobodomiselcev in njihovo nevednost, pogledjmo, kako je postala vera.

a) Mi imamo krščansko vero. Zgodovina nam pove, da je njen začetnik Jezus Kristus, včlovečeni Sin božji, kakor se Vam vedno znanstveno dokazuje. Ker je razodel resnice za vse ljudi in za vse zaslužil potrebnih milosti v dosego večnega namena, je ustanovil svojo cerkev, katera naj do konca sveta vsem ljudem in narodom oznanja večne resnice, ki jih je On učil in deli milosti, ki jih je On zaslužil. Obljubil je pri cerkvi ostati do konca sveta, ter jo varovati, da ne zabrede v zmote, in je sovražniki ne uničijo. Slovesno je rekel, da bo izveličan, kdor veruje, da je pa že sojen, kdor ne veruje.¹ Kako smo srečni, ker vemo komu verujemo in zakaj!

b) Kaj pa narodi pred Kristusom? Ozrmo se najpoprej na judovski rod. Kristus se je večkrat skliceval na njegove preroke;² opozarjal je Jude na Mojzesa;³ govoril je o Abrahamu in drugih starih očakih;⁴ omenil je potop ob času Noeta;⁵ kazen ob času Lota;⁶ spominjal je na prve stariše, Adama in Evo,⁷ ki jih je Bog ustvaril; tudi hudiča, lažnjivca, ni pozabil;⁸ prišel je na svet, da odreši svet od greha in da ima vsak, ki vanj veruje, večno življenje.⁹

Kaj pa iz tega sledi? Nepobitno sledi to, da je zgodovinska resnica, kar nas uči, sv. cerkev o stvarjenju Adama in Eve, o raj, o izvirnem grehu, o vesoljnem potopu, o Lotu, o Abrahamu in Izraelskem ljudstvu, o Mojzesu in njegovih knjigah, o prerokih in

sploh vse, kar uči ona o pomenu starega zakona. Sedaj pa vemo, odkod vera sploh. Adama in Evo, prve stariše vseh rodov na zemlji, je sam Stvarnik poučil o vseh onih resnicah, katere so morali vedeti koj, da so mogli svojemu namenu primerno živeti. Kaj so pa morali neobhodno znati? Da je Bog, ki je vse iz nič ustvaril; da ima človek neumrjočo dušo; da je človek dolžan Bogu pokorščino skazovati in s tem priznavati Ga kot svojega Stvarnika in Gospoda; da naj služec Bogu na zemlji sebi zasluži večno srečo; da mora nepokorščino Bog kaznovati.

To so glavni nauki in iz prve knjige Mojzesove¹ vemo, da je Bog prvim starišem vse te razodel. Ko sta grešila, sta takoj čutila nemir vesti in Bog je kaznoval oba, vendar pa jima je obljubil Odrešenika, ki bo kači glavo strl. Od onega časa ni nikdar več otemnelo upanje na Odrešenika, v katerem bodo blagoslovljeni vsi rodovi na zemlji, ampak se vedno bolj in bolj razvijalo, dokler Odrešenik ni zares prišel.

c) Resnico teh dogodkov nam pa tudi najstarejši spomini drugih narodov dokazujejo. Pisatelji, ki primerjajo najstarejšo vero Judov, Perzov, Babiloncev in Asircev, ter Egipčanov so našli to-le:²

„Vsi pranarodi so verovali prvotno v enega Boga; šele pozneje so zabredli v vero mnogih bogov; tudi nramni nauki o življenju so toliko čistejši, kolikor bliže so začetku človeškega rodu; še domnevanja o Trojici se nahajajo pri teh narodih in pa misel o odrešeniku, razen morda pri Babiloncih in Asircih; vsi poznajo hudobnega duha, ki je protiven Bogu in ljudem; vsi verujejo, da je Bog začetnik sveta in posameznih stvari; o prvotnem stanu sveta mislijo skoraj vsi, da je bilo samo morje; vsa bitja v nebu in na zemlji, tudi bogovi in ljudje prihajajo iz rok najvišjega Boga; ostal jim je tudi spomin na zemeljski raj, nekateri vedo celo o drevesu življenja in o prvotni neumrjočnosti človeka; ohranili so

¹ Mojz. 1—4. — ² Fischer, Heidentum und Offenbarung nach den neuesten Forschungen.

¹ Mat. 24, 19, 20. — Mark. 16, 15, 16. — Luk. 24, 47, 48. — ² Joan. 5, 39; Luc. XVI. 29, 31. — ³ Joan. 7, 22; 5, 45, 46; 3, 14; — ⁴ Joan. 8, 37, 56—58. — ⁵ Luc. 17, 26.; Mat. 24, 37—39. — ⁶ Luc. 17, 28, 32. — ⁷ Mat. 19, 4. — ⁸ Joan. 8, 44. — ⁹ Joan. 3, 16, 36.

si v spominu greh prvega človeka po kači in po prvi ženi; klinasti napisi vedo tudi o kazni človeka in zapeljivca; nahajajo se pri njih sledovi o spominu na potop, na Noeta in njegovo ladjo; vsem so lastne spravne daritve; vsi so prepričani o neumrjivosti duše, o sodbi po smrti, o nebu in peklju.

Sedaj vprašamo, odkod spomini na te dogodke? Odtod, ker so se v zgodovini dogodili, ker so zares bili! Saj so vsi narodi potomci Adama in Eve, pa bi bilo čudno, ko bi bili izginili vsi spomini na prve dogodke v zgodovini človeštva. Vidimo, da so se ohranili, le pobledeli so, posamezni narodi so jih v svoji domišljiji precej izpremenili in jim dodali marsikaj zmotnega. Po drugem potu si vseh teh podobnih spominov pri narodih ne moremo razlagati, pa tudi ne tega, kar smo že slišali, da je prvotna vera vseh narodov vera v enega Boga. Vsi našteti dogodki so torej zares zgodovinski.

d) Odgovorili smo na vprašanje odkod vera. Videli smo, da prihaja iz najbolj zanesljivega vira: od Boga, našega Stvarnika in Zveličarja. Pa tako je tudi moralo biti.

Slišali smo že, da bi človek s svojim lastnim razumom mogel priti do spoznanja božjega in do spoznanja verskih dolžnosti. Zares mogel bi priti, toda premnogi bi sami do teh resnic nikoli ne prišli. Saj mnogi že zgodaj umrjo, mnogi nimajo časa, da bi resnice iskali, premnogi pa tudi za raziskavanje nimajo dovoljnih sposobnosti. In vendar mora človek koj, ko se zave, živeti svojemu večnemu poklicu primerno, torej mora te resnice koj znati, ko se zave.

Odgovoril mi boš: učenike bi imeli in le-ti bi nas poučevali. Toda poglejmo v zgodovino, kaj opazimo? Učenikov je mnogo, pa se v odgovorih med seboj ne vjemajo, spoznanim resnicam zmote primešavajo, sami ne živijo po нравnih naukih, ljudstvo se jih ne oklepa, le malo učencev zahaja k njim. Pa ko bi se tudi vjemali, ali bi za svoje nauke imeli dovolj veljavnosti, da bi jih ljudje sprejeli? Ali zadostuje samo človeška veljavnost, samo

človeška gotovost, da se sprejme kot resničen kak nauk težko umljiv, nauk mojim željam protiven, nauk, ki mi nalaga premagovanje samega sebe, zatajevanje, ponižanje, čistost, pravičnost in zahteva od mene raznih žrtev? Zgodovina nas uči, da ne zadostuje.¹

V vsakem oziru nam zadostuje le Božja veljavnost, da smo pripravljeni sprejeti vse resnice, ko bi od nas tudi najbolj težkih žrtev zahtevale. Bog je mogel pomagati naši nezadostnosti na več načinov; no, odbral si je pot poučevanja, prikrite resnice nam je razodeval sam, potem po svetih očakah in prerokih, nazadnje po lastnem Sinu, Gospodu našem Jezusu Kristusu in po apostolih.

5. Judovske bajke.

Kar se torej po svetem pismu govori in uči o postanku sveta, o prvih stariših, o raju o grehu, o Bogu, o Odrešeniku, o neumrjivosti: vse to je resnično in zgodovinsko. Seveda svobodomislec tega ne bo priznal, saj on ne mara za resnico, ki bi ga vezala, ampak hoče svobodno misliti; zato trdi, da so vse te trditve same bajke, židovske bajke in človeška domišljija.² Ko to večkrat ponavlja, zopet trdi:

„O postanku sveta so imeli židje, kakor vsak narod, svojo pravljico. Bog je ustvaril svet v sedmih dneh. Rekel je in je bilo... Stari ljudje so to verjeli... Danes tega nihče ne veruje. Da, cerkev sama je morala priznati, da svetopisemske dneve ni razumeti, kakor dneve, ampak da so to dobe. Morala je to storiti, ker je znanost dokazala, da se je svet razvil, da se je življenje razvilo, da se je človek razvil... Kristjanstvo je prineslo s seboj židovske bajke in teh se morajo naši otroci učiti kot svete resnice... Ali bo naša vzgoja še vedno slonela na starih židovskih pravljičah?“³

Kako drzne, da, kako bogokletne so te trditve! Ker se sedaj večkrat in na mnogih krajih čujejo, ravno zato sem bolj obširno

¹ Glej katoliške apologete, kakor so Gutberlet, Schanz in drugi. — ² Svob. Misel, str. 29, 38 i. dr. — ³ Svob. Misel, str. 69.

razložil in znanstveno dokazal, da je Bog, da je duša neumrjoča, da so trditve cerkvene o stvarjenju, o rajju, o grehu, o Odrešeniku zgodovinsko resnične. Da bo moj pouk dovršen in ne pomankljiv, naj še razložim, kaj o početku sveta uči prirodoznanstvo, in kaj po sv. pismu uči cerkev.

1. Kaj uči prirodoznanstvo?¹ Ono premišljuje zvezde in zemljo in trdi: s početka je bil ves svet le nekako plinasta tvarina; ta žareča tvarina je postajala zmeraj bolj gosta, začela se je vrteti in v vrtenju so se razvili solnce in zvezde, ki se okoli solnca vrte. V takem vrtenju je po mnogih milijonih let postala zemlja, ki kroži okoli solnca in se tudi okoli lastne osi suče.

Tudi zemlja je bila s početka vsa žareča, kakor je sedaj še solnce; počasi se je ohlajevala na površini, pa je dobila tako skorjo; postala je temna in na skorji so se pare usedle v vode, pa je bila vsa zemlja z vodami pokrita; počasi so se iz voda dvigale gore in planjave, vode pa so se stekale v nižje planjave; na gorah in po planjavah so začele poganjati rastline in rasti drevesa; v morju so postale morske živali, po zraku so letale ptice in po kopnem so nastopile razne živali; vse to se je počasi razvijalo, površina zemlje se je večkrat menjavala, tudi prvotne rastline in živali so izmrle in nastopale nove, sedanjim vedno bolj podobne; nazadnje nastopi človek. Za ta razvoj zahteva znanost veliko milijonov let.

Tako znanost, kateri je naloga, da preiskuje to, kar je, kar živi, kar se razvija. Na vprašanja pa: odkod prva plinasta tvarina, odkod prvo rastlinsko življenje, odkod prvo živalsko življenje, odkod prvi človek: na ta vprašanja prirodoznanci sedaj že pogostokrat priznavajo, da ne morejo odgovoriti in da tudi nikoli odgovoriti ne bodo mogli. Toliko naj zadržuje.

2. Kaj pa uči sv. pismo in kaj katoliška cerkev? Sv. pismo koj v prvih vrsticah trdi:

„V začetku je Bog ustvaril nebo in zemljo. Zemlja pa je bila pusta in prazna in tema je bila nad brezdnom in Duh Božji se je razprostiral nad vodami.“¹

Vidite, česar prirodna znanost ne ve, to pove sv. pismo koj v začetku. Odkod nebo in zemlja? Bog je ustvaril nebo in zemljo. V kakšnem stanu je bilo vse koj v začetku? Sv. pismo molči, prirodna znanost pa skuša dokazati, da vse skupaj je bila neka plinasta tvarina. Sv. pismo se v drugi vrstici le k zemlji obrne in pravi, da je bila pusta, prazna, temna in z vodami pokrita, kakor tudi znanost dokazuje, kar sem že omenil. Koliko časa je preteklo od začetka pa do tega časa, za to se sv. pismo ne meni; znanost pa zahteva veliko milijonov let; cerkev nič ne ugovarja in sprejme to, kar znanost zahteva. Le to doda sv. pismo, da je bil nad vodami Duh božji in se je torej ves daljnji razvoj zemlje vršil pod vplivom božjim.

Kakšen pa je bil nadaljnji razvoj?² Sv. pismo ga popisuje in razlaga, kako je na besedo božjo prvi dan postala svetloba, ki jo je Bog ločil od teme, drugi dan nebes in ozračje, tretji dan morja, vode in kopno ter rastline, četrti dan luči na nebu, ki naj ločijo dneve in noč in naj bodo v znamenje časa, peti dan ribe v vodah in ptice pod nebom, šesti dan živali po zemlji in nazadnje človeka. Tako sv. pismo.

Kaj ne, iz tega poročila se vidi, kako nam sv. pismo v kratkih, preprostih besedah zatrjuje, da je vse po volji božji nastalo, in sicer prav vse: svetloba, ozračje, suha zemlja in morje, rastline in živali in nazadnje človek, katerega je Bog ustvaril po svoji podobi.

Kako je pa Bog vse to ustvaril, ali kar naravnost obenem vse rastline in zopet naravnost in obenem vse živalstvo, ali se je vse to polagoma razvijalo po prirodnih postavah, katere je On pri stvarjenju prirodi dal: o tem sv. pismo nič ne govori. In zares, teh razlag tudi ne moremo in ne smemo v sv. pismu iskati, saj nas Bog ne bo učil posvetnih zna-

¹ Schöpfer, Geschichte des alten Test.; Hoberg, Genesis; Hummelauer, Comment. in Genesis.

¹ Mojz. 1, 1. 1. — ² 1. Mojz. 1, 2–31.

nosti, ampak razkriti nam je moral le one resnice, katere moramo znati, ako hočemo prav živeti; namreč, da je Bog, ki je vse ustvaril, nebo in zemljo, na zemlji rastline, živali in človeka. To zadostuje; vse drugo pa, način in čas razvoja naj pa človek sam preiskuje.

Prirodna vednost je ta razvoj preiskovala. Od stoletja do stoletja je napredovala in narodo ter njen razvoj vedno točneje spoznavala. Iz tega, kar smo sedaj napisali, bi se mislilo, da si sv. pismo in znanost ne moreta nasprotovati. Sv. pismo pravi, da je vse ustvaril Bog, kako se je pa stvarjenje razvijalo, o tem sv. pismo ne govori. Znanost prirodna pa preiskuje le to, kar je, kako se je razvijala in se še razvija, odkod je pa vse to, do tega prirodna znanost ne more priti, to ni v njenem obsegu. In zato najnovejši učenjaki prav trdijo: mi ne vemo, odkod začetek sveta, odkod rastlinsko in živalsko življenje, odkod človek? Kar ne pove znanost, pa pove sv. pismo, da se znanost in sv. pismo lepo izpopolnjujeta.

3. Vendar pa svobomiselnici posebno v treh stvareh trdijo, da jih je po sv. pismu učila sv. cerkev in jih je prisiljena po znanosti morala preklicati. Te stvari so: a) sveto pismo trdi, da je Bog v šestih dneh zemljo, ki je bila pusta in z vodami pokrita, pripravil za človeka, v šestih dneh se je razvilo vse: luč, kopno, morja, rastlinstvo in živalstvo: prirodna znanost pa zahteva za razvitek veliko milijonov let; b) po sv. pismu je zemlja središče sveta, okoli nje se sučejo solnce, luna in zvezde; prirodna znanost je pa dokazala, da je solnce središče in se zemlja okoli njega suče, in sicer kot prav majhna zvezda, ki proti velikosti solnca kar izgine; c) po sv. pismu je bila svetloba že prvi dan, solnce pa šele četrti dan, ko je vendar dokazano, da svetloba od solnca prihaja. Torej vidite, da se moti sv. pismo in z njim cerkev.

Kaj naj odgovorimo? Le poslušajte odgovor na posamezne točke:

a) Kar se tiče šestih dni, sveta cerkev ni nikoli učila, da so to dnevi po 24 ur; pre-

pustila je učenjakom, naj te dni razložijo, kakor vedo in znajo; zato se pa o pomenu dni cerkveni učenjaki še nikdar niso vjemali, ne v prvih stoletjih, ne v srednjem veku, ne danes; ozirali so se na prirodno znanost in kakor se je ta menjavala, menjavala se je tudi razlaga dni. Danes še ne vemo, kako bi te dni razlagali. Zato pa na prižnici in v šoli govorimo z besedami sv. pisma o šestih dneh: radi pa dostavimo, da so to menda drugačni dnevi od naših, ker o solncu se govori šele četrti dan, sedmi dan pa še dandanes traja.

Ker torej cerkev o pomenu šestih dni nikdar nič določila ni, zato tudi ničesar ni mogla preklicati.

b) Kar se tiče solnca, lune in zvezd, sveto pismo tako govori, kakor da jih je Bog radi zemlje ustvaril; saj pravi: „Bog je naredil dve veliki luči, večjo luč, da bi gospodovala čez dan in manjšo luč, da bi gospodovala čez noč in zvezde in jih je postavil na nebo, da bi svetile na zemljo.“¹ Na drugih krajih pa govori o solncu, da se okoli zemlje suče.²

Sveto pismo tukaj govori po tem, kar mi vidimo in skušamo. Za nas je zemlja središče sveta; solnce, luna in zvezde nam svetijo in ločijo dan od noči; našim očem se vidi, da solnce kroži okoli zemlje, o kateri se nam zdi, da stoji. Sveto pismo nas noče učiti zvezdoslovja, ampak le to hoče preprostim ljudem povedati, da je solnce, luno, zvezde in zemljo Bog tako uredil, kakor je urejeno. Iz tega stališča sv. pismo prav govori. Saj še sedaj mi pravimo: solnce vzhaja, solnce zahaja; govorimo, kakor nam oči prikazujejo.

Do Kopernika in Galileja so tudi vsi zvezdoslovci učili, da zemlja stoji, solnce pa okoli nje kroži. Cerkveni učenjaki so se, razlagajoč sv. pismo, po teh zvezdoslovcih ravnali. Galileju se je l. 1616. prepovedalo učiti, da solnce stoji in se zemlja okoli njega suče, ker se tak nauk protivi sv. pismu in je torej krivoveren. Koperniku se je pa l. 1620. dopustilo, da to le kot mnenje uči in zadevo dalje raziskuje. Galilej je izpočetka poslušal

¹ Mojz. 1, 16. 17. — ² Joz. 10, 12. 13.

prepoved, pozneje jo je pa prelomil in je ta nauk učil kot dognano resnico. Zato je bil kaznovan, in je od l. 1632. do smrti l. 1642. živel v lahkem zaporu in je s cerkvijo spravljen umrl. Cerkveni odbor, ki je Galileja obsodil, se je sicer zmotil, toda kriv je Galilej sam, ker je dotičen nauk naravnost trdil, ne pa le pogojno in ga premalo dokazal.¹

Cerkveni odbori pa niso nezmotljivi; njihove določbe se morajo sicer s spoštovanjem in v pokorščini sprejeti, ker so ti odbori za papežem najvišje oblasti in od njega pooblašene; vendar pa, ker niso nezmotljive, tudi ne, če bi njih določbe papež sam podpisal, kar je pri Galileju storil, se jim sme ugovarjati, ako so nasprotni razlogi zares veljavni in stvarni. Ti cerkveni odbori tako temeljito vse prerešetujejo, da se jim ne vrine lahko kaka zmota. In zares le v slučaju Galileja se ve, da se je en odbor zmotil, Toda cerkev kot cerkev pa ni nikoli učila o razmerju med solncem in zemljo; le mi o tem učimo to, kar uče in dokazujejo svetni učenjaki; ker se pa ti večkrat zmotijo, motimo se mi z njimi.

c) Tudi tretji ugovor se lahko reši. Sveto pismo pravi, da je Bog prvi dan ustvaril svetlobo, toda nič ne pove, odkod je ta svetloba prihajala. Znanost pa tudi trdi, da je bilo ozračje izpočetka tako gosto, da se solnce ni moglo od zemlje videti, akoravno je bilo na zemlji svetlo, kakor se opaža sedaj kak meglen dan; videlo se je šele, ko se je ozračje bolj očistilo. Torej tudi znanost ve, da je bila na zemlji najpoprej svetloba in se je šele čez dolgo dolgo časa pokazalo solnce kot izvor svetlobe.

Kako se torej drzne naš svobodomislec trditi, da je trditev sv. pisma o stvarjenju in sedmih dneh le pravljica in da tega nihče ne verjame in kako se upa divjati zoper versko vzgojo otrok, češ, da vzgoja še vedno sloni na starih židovskih pravljičah. Vse te bogokletne trditve dokazujejo nevednost svobodomiselcev.

6. Še nekaj ugovorov.

Rad bi že sklenil, toda omeniti moram še nekaj ugovorov, s katerimi svobodomiselci katoliško cerkev grde. Vedno proslavljajo meniha Savonarola, duhovnika Husa in taje sv. Janeza Nepomuka. Naj vam prav nakratko razložim, kaj je res.

I. Savonarola je bil dominikanec in od leta 1491. v Florenci pridigar. Bil je posebno goreč in pravega redovniškega življenja. V pridigah je bičal tedanjo razuzdanost v Florenci, po Italiji in v Rimu, tudi papežu Aleksandru VI. ni prizanesel. Podal se je v politično življenje, spodbil je oblast Medicejcev, vpeljal demokracijo in se zvezal s francoskim kraljem. Izpočetka na pravem potu, si je začel domišljati, da je od Boga poslan prerok in je marsikaj prihodnjega napovedal. Toda, ker je bil preoster, ker se je s Francozi zvezal in se njegova prerokovanja niso izpolnila, je začel veljavo izgubljeni.

L. 1495. ga papež Aleksander VI. povabi v Rim na odgovor radi tega, ker se je ponašal z božjim razodenjem. Savonarola se izgovarja, da je slaboten in da ima preveč sovražnikov in ne gre. Papež mu prepove pridigovanje. On uboga nekoliko časa; toda l. 1496. začne zopet pridigovati. V teh pridigah je gromel posebno zoper grehe v Rimu. Papež Aleksander ostane do njega potrpežljiv. Ker je Savonarola nov dominikanski red zasnoval, mu papež pod cerkvenimi kaznimi zapove, da naj se s starim redom zopet združi. Savonarola ne uboga, ampak še hujše govori zoper Rim. Papež ga l. 1497. iz cerkve izobči. Prenapeti dominikanec proglasi v listu pisanem vsemu krščanstvu, da je izobčenje neveljavno. Nekoliko časa opusti duhovna opravila, vendar pa se jih še istega leta zopet poprime in začne na to delovati, naj bi se sklical cerkveni zbor, ki bi papeža odstavil.

Radi njega so nastali v Florenci l. 1498. hudi nemiri. Vlada zapre Savonarolo in še dva dominikanca, ter prosi papeža, naj dopusti, da jih sodi. Papež bi bil rad zadevo v Rimu

¹ Kirchenlex. Wetzer & Welte. Bd. 5., Seite 18 sqq.

obravnaval, toda v Florenci so sodbo pričeli. Savonarolo so sodili njegovi politični sovražniki, ter obsodili njega in oba tovariša na vislice in potem mrtve na grmado. Sodba se je izvršila 23. majnika l. 1498.¹

To je zgodovina dominikanca Savonarola. Cerkev ni kriva, da je bil sežgan. Naj mimoregrede omenim, da je bil papež Aleksander VI. res strasten in grešen mož, lahko rečem, da je bil najslabši od vseh papežev. Ko je bil star 25 let, ga je stric papež Kalikst III. imenoval kardinalom; mlad in bogat je živel razuzdano; tudi kot papež je ostal strastno poželjiv; umrl je pa l. 1503. ves spokorjen in skesan. Vladal je jako spretno in dobro. V njegovih višjepastirskih določbah ne najdemo nobene zmote: le škoda, da je z osebnim življenjem omadeževal prestol sv. Petra.

2. Še bolj se cerkvi očita Hus, ki je bil kot krivoverec sežgan 6. julija 1415. Zaradi tega se katoliška cerkev močno grdi. Čujte kratko zgodovino Husovo.

Hus je bil duhovnik v Pragi. Učil je na vseučilišču, kjer je bil večkrat rektor ali prvi ravnatelj. Od l. 1403. je bil tudi pridigar v betlehemski kapeli. Živel je strogo, bil je pa jako domišljav in oblasten. Čital je knjige Wiklefa, angleškega krivoverca in se navzel krivih nauk.

Leta 1407. je začel krive nauke v pridigah zagovarjati in širiti. Trdil je n. pr. „da udje katoliške cerkve so le izvoljenci božji; ti so za nebesa odločeni in se pogubiti ne morejo, cerkvene kazni in izobčenje jim ne more škodovati; so pa mnogi ljudje odločeni za pekel, ti ne morejo biti nikoli izveličani.“ Kaj ne, grozni nauki! Dalje je trdil „da sveti Peter ni bil nikoli glavar sv. cerkve in da je papež svojo oblast od cesarja dobil; vsak škof, duhovnik in kralj ali vladar izgubi vso oblast in ne more ničesar zapovedovati, ako je v smrtnem grehu.“ Sami vidite, da so to grozne zmote, ki upor v cerkvi in državi naravnost zagovarjajo in utemeljujejo.

Zavoljo teh in drugih krivih naukov je bil izobčen iz cerkve. Ni se podvrigel, marveč se prizival na občni cerkveni zbor. Ker le ni miroval in je tako daleč zabredel, da je papeža imenoval antikrista, ga je papež Ivan XXIII. zopet izobčil. Hus je ugovarjal in se prizival na Kristusa. Radi njega so nastali veliki nemiri v Pragi in drugod.

Leta 1414. je bil v Konstancu v Švici cerkven zbor. Tje pokličejo Husa na odgovor in zagovor. Trdil je, da noče biti krivoverec in če mu iz sv. pisma dokažejo kak kriv nauk, naj ga le kot krivoverca sežgo. Dokazovalo se mu je mnogo krivih nauk, ki so se nahajali v njegovih spisih; toda on se ni dal podučiti. Zato so ga škofje proglasili kot trdovratnega krivoverca, vzeli so mu vse duhovske časti in ga izročili svetni oblasti.

Onega časa je bilo krivoverstvo državni zločin, kakor je uboj ali zarota ali izdajstvo. Ako je kdo izdal cesarja, je bil s smrtjo kaznovan, ako pa kdo izda samega Boga, ali ni to še večji zločin? Raditega so po takrat veljavnih državnih postavah trdovratne krivoverce obsojevali na grmado. Cerkev je sodila, kdo je trdovraten krivoverec, ga izročila državi in ta ga je ukazala sežgati. Po teh postavah so sežgali tudi Husa, o katerem se mora trditi, da je s čudovito trdovratnostjo na grmadi smrti čakal.¹

To je kratka zgodovina krivovernega in trdovratnega Husa. Sedaj pa sodite sami, ali niso cerkvene oblasti popolnoma pravilno postopale?

3. Svobodomiselci se pritožujejo, „kako malo je narod poučen o velikanskih klerikalnih lažeh.“² Ta pritožba se potrjuje z nastopnim stavkom: „Zgodovinarji so čisto jasno dokazali, da je legenda o sv. Janezu Nepomuku zgodovinska laž, katero so si izmislili jezuitje... ker so rabili kakega narodnega svetnika kot protiutež proti Janu Husu... Zgodovina nam jasno pokaže, da tisti Janez Nepomuk, katerega se je proglasilo za svetnika, ni nikdar živel,

¹ Hergenröther, Kircheng., Bd. 2, pag. 984; Wetzer u. Welte, Kirchenlexikon, Bd. 10, pag. 1738 sqq.

¹ Hergenröther, Kircheng., Bd. II., pag. 889 sqq.; Marx, Kircheng., pag. 522 sqq. — ² Svob. Misel, I. 1908., str. 74.

da je pripovedka o njem in o njegovem vtopljenju vsled spovedne molčečnosti gola izmišljotina, da so v nezmotljivem Vatikanu proglasili za svetnika osebo, katere sploh nikdar ni bilo na svetu.“

Tako svobodomiselci. Nalašč sem besede točno navel, da jih vsi čujete. Sedaj pa pogledjmo, ali je legenda o sv. Janezu Nepomuku res zgodovinska laž? Mi trdimo, da je Janeza Nepomuka dne 16. majnika 1383, v Moldavi vtopil kralj Vaclav IV., ker mu ni hotel povedati, kaj se kraljica izpoveduje. Kako mi to trditev dokazujemo? Z zanesljivimi pričami, kakoršnih imamo dovolj. Pogledjmo!

a) Sloveči dunajski zgodovino pisec Tomaž Ebendorfer piše v svoji „cesarski knjigi“, spisani pred l. 1451: „Kralj Vaclav IV. je ukazal v Moldavi vtopiti Janeza, učitelja bogoslovja, ki je bil spovednik njegove žene, ker je rekel, da je le tisti vreden kraljevega imena, ki dobro vlada in ker se je menda branil prelomiti spovedno molčečnost.“ Ta Ebendorfer je bil trikrat rektor dunajskega vseučilišča, je bil l. 1433. kot poslanec bazelskega zbora v Pragi in s Čehi pogostokrat v stiku. On je torej zanesljiv porok o dejstvu, da se je v njegovem času govorilo o mučencu spovedne molčečnosti.

b) V „žitavskih zapisnikih“, ki so prilično iz istega časa, je pri letu 1383. zapisano, da je bil na povelje kralja v Moldavi vtopljen pobožen duhoven, Janez iz Neponiz, ker ni hotel izdati spovedi kraljeve soproge. Utopljen je bil tako skrivaj, da za to nihče ni vedel. Zapisnik nato doda, da so Janezovo truplo našli ribiči in leži pokopan v stolnici sv. Vida pri velikem oltarju, kjer se veliki čudeži gode in kjer so okoli groba napravili železno ograjo, da ne bi romarji stopali na grob. Tako govorijo zapiski; torej k grobu sv. Janeza so hodili romarji polni zaupanja do njegove priprošnje; romarjev je bilo toliko število, da se je morala napraviti ograja okoli groba. Pripomnimo, da se tako čita v zapiskih iz Žitave, kjer je od leta 1420. — 1436. prebivalo nekoliko kanonikov praške stolnice sv. Vida, ki so iz Prage

radi kralja v Žitavo pribežali. Ali ni torej poročilo zanesljivo?

c) O smrti in o vzroku smrti poroča isto Pavel Židek v svojem „pouku za kralja Podiebrada“ spisanem leta 1471. To izpričevanje je velevažno, ker prihaja od moža, znanega radi učenosti in radi trpljenja za cerkev, doktorja na petih vseučiliščih, takrat že 30 let člana kanonikov stolnice sv. Vida in živečega skupno še z ljudmi, ki so sv. Janeza osebno poznali; in to izpričevanje je dal na dvoru kralja samega. Ali se sme dvomiti, da bi on ne bil zanesljiv tolmač tedanjega splošnega prepričanja?

d) V dnevniku praškega kapiteljskega arhiva je pri letu 1383. zapisano: „Johanko iz Pomuka iz mosta vtopljen“. To je zapisal dekan Janez iz Krumave, ki je umrl l. 1487. Vzrok tega pa pove latinski dodatek pridejan nekoliko let pozneje, ki se je nedavno v stolnem arhivu našel in ki se glasi: „Janeza iz Nepomuka, kanonika praškega, svetega in pobožnega moža... je kralj Vaclav mučil, naj bi spoved kraljice izdal; toda on ni hotel in ni mogel; zato ga je zaukazal čez most v Moldavo vreči l. 1383. dne 16. maja. Slovi po čudežih“.

e) Isto javno prepričanje izpričujejo razne podobe sv. Janeza iz 15. in 16. stoletja.

f) Ravno to nam potrjuje starodavno ustno poročilo in javno mnenje: poroki in varuhi tega izročila so najstarejše družine v Pragi, v Nepomuku in v drugih čeških mestih, tudi družine, ki so pozneje od vere odpadle in sv. Janeza niso več častile, pa vendar niso upale dogodkov tajiti.

Varuhi tega izročila so nam Cisterijani, Benediktinci, Premonstratenci in druge redovniške družine, ki so od nekdanj po Češkem cvetele in so izročilo sv. Janeza sveto čuvale.

Še bolji varuh in porok resničnosti tega dogodka je pa praški stolni kapitelj, katerega član je bil sv. Janez in v katerega cerkvi je ležal pokopan; kapitelj je torej grob Janezov takorekoč stražil in ga vedno imel pred očmi, pa tudi vedno znal, zakaj je ta grob tako slovesen.

g) Najboljši porok za zgodovinsko resnico o sv. Janezu Nepomuku je postopanje cerkve o času, ko je bil on od cerkve kot svetnik proglašen. Nad 20 let se je iskalo gradivo po knjižnicah in arhivih; 5 let je trajala preiskava o slovesu svetosti, o mučeništvu, o čudežih in o starodavnem češčenju sv. Janeza; l. 1719. so grob uradno odprli; našli so v njem truplo z znaki mučenja, jezik pa nestrohnjen: na temelju teh preiskovanj je bil sv. Janez l. 1721. proglašen „blaženim“.

Potem so trajala raziskavanja o mučeništvu sv. Janeza še dve leti od 1723. do 1725; vodil jih je bistroumni Prosper Lambertini, poznejši papež Benedikt XIV. Ko so se še štirje čudeži dokazali, je papež Benedikt XIII. dne 19. marca 1729 slovesno razglasil, da je Janez Nepomuk zares svetnik in prvi mučenec spovedne molčečnosti. Kdor je prečital spise o teh raziskavanjih, posebno ugovore Lambertinija in odgovore, bo pač moral priznati, da ni dosti dogodkov, ki se kot zgodovinsko resnični verujejo, tako vestno in natančno preizkušnjo prestalo.¹

Nalašč sem vam naštel glavne dokaze za dejstvo, da je sv. Janez res živel, da ga je zares kralj Vaclav IV. vtopiti dal, in sicer posebno zato, ker ni hotel izdati spovedi njegove soproge. Sodite sedaj sami in povejte mi, ali ni skrajno predrzna trditev svobodomiselcev, „da je legenda o Janezu Nepomuku zgodovinska laž in da sv. Janez nikdar ni živel?“ In „Jezuitje so si vse to izmislili, da bi češčenje Husa izpodrinili!“ In vendar je bila družba Jezuitov še le l. 1540. potrjena in šele leta 1555. je prišel v Prago prvi jezuit! Priče pa, ki sem jih naštel za sv. Janeza in za njegovo splošno češčenje so vse še pred letom 1500, ko o Jezuitih še sledu ni bilo. In vendar kljub temu so si jezuitje sv. Janeza in njegovo življenje naravnost izmislili! O nevednosti in drznosti! In kaj porečete o nesramnem vzkliku istih²: „Kdor danes še trdi,

da je „svetnik“ Janez Nepomuk živel; pa noče poslušati zgodovinske resnice, ki pravi nasprotno, tak človek je v očeh poštenih ljudi trdovraten lažnik!“

Sklenem z besedami P. Schmudeja:¹ „Noben razlog nas ne sili, da bi odstopili od starodavne vere, ki je veljala več stoletij in je bila temelj cerkvenemu postopanju, da se sv. Janez proglasi svetnikom. Najmanjše sence dvoma pač ne moremo odstraniti, ker nimamo sodobnih spisov; tudi ni mnogih iz časov, ki so tem dogodkom prav blizu; vendar pa so izpričevanja zadostna, da nam mučeništvo sv. Janeza popolnoma dokažejo. Krivično je torej očitanje, da je l. 1729. cerkev proglasila moža, ki nikoli ni živel.“

Konec.

Moram hiteti h koncu. Kaj ne veliko naukov sem vam razložil. Temelj vseh in središče je nauk o Gospodu Jezusu, da je naš Zveličar in pravi Bog; da je katoliška cerkev Njegova cerkev, ki jo je ustvaril, da Njegovo delo odrešenja nadaljuje. Te nauke ste od detinstva sem že pogostokrat slišali; drugih pa skoraj gotovo še niste nikoli slišali, vsaj ne tako natanko; toda... mislil sem, Naj Vam jih povem, da se boste znali ravnati, ko bi jih slišali.

Svobodomiselci se namreč prizadevajo svoje društvo povsod med Vas razširiti. Imajo svoje zaupnike, ki širijo njihov brezbožni list, v katerem zmot in laži kar mrgoli, in nabirajo člane. Ne upajo si povsod nastopiti javno, vsaj ne vsi, ampak skrivaj rujejo. Od več strani sem slišal, da se po vaseh njihov list tajno razširja.

Upam sicer, da lista ne sprejmete. Vendar se pa bojim, da bi se kdo ne izpozabil. Saj trdijo sami, da se jim je zapisalo mnogo dijakov in učiteljev in sokolov, celo žena ter da so dobili že mnogo naročnikov. Morda se preveč bahajo, vendar nevarnost je tu. Zato sem Vam odkril največje temelje njihove zmote ter dokazal, kaj je resnica: hočem Vas na

¹ Kirchenlexikon, I. c.

¹ Wetzer u. Welte, Kirchenlexikon, Bd. 6, pag. 1725—1742, kjer so tudi razni pisatelji o življenju sv. Janeza naštet. — ² Svob. Misel I. 1908., pag. 166.

nevarnost opozoriti in zoper njo o pravem času oborožiti.

Povem Vam še to: kdor pristopi društvu „Svobodna misel“, je že s pristopom samim odpadel od katoliške cerkve, je zatajil Zveličarja Jezusa in samega Boga. Kdor čita list „Svobodna Misel“, ki spodbija vsako vero, ki kliče na boj zoper katoliško cerkev, ki taji večnost, neumrjocnost in sploh vse večne resnice, ta greši smrtno zoper ljubezen do samega sebe in zoper cerkveno postavo. Saj niste toliko učeni, da bi vse zmote spoznali in zavrnil!

Posebno Vas stariše zarotim, varujte svoje otroke! Svobodomiselci se namreč spodbujajo, da bi začeli pri mladini, da bi že otrokom vzbudili dvome, ter jih pripravljali na odpad. Zato pazite na otroke, ki šolo obiskujejo; pazite posebno tam, kjer učitelji niso zanesljivi, ali kjer se Vam vrivajo razni nevarni svobodomiselni visokošolci.

Mladenci in dekleta, Vas vse prosim, dobro prečitajte moj pastirski list in bežite

od zgrabljivih volkov v ovčji obleki! Ali še hočete svoj razum napolniti z zmotami in svoje srce vžgati sovraštva do resnice? Hočete li zatajiti Gospoda Jezusa, zatajiti Boga, zatajiti svojo dušo in se uvrstiti v red neumnih živali? Torej ne v svobodomiselna društva, ne čitati svobodomiselnih, protiverskih knjig! Kdor gre sam v nevarnost, se bo v nevarnosti ponesrečil. Vera je velik dar božji, nikar se tega daru ne stori nevrednega!

Častimo božje Srce Jezusovo v presvetem Rešnjem Telesu! častimo prečisto Devico Marijo! molimo srčno in stanovitno! pristopajmo k sv. zakramentom! poslušajmo besedo božjo! varujmo se raznih nevarnosti za vero, za krščansko in nedolžno življenje!

To je klic Vašega duhovnega pastirja: poslušajte ga!

V Ljubljani, dne 6. januarja na praznik sv. Treh kraljev 1909.

† Anton Bonaventura

knezoškof.

2.

Postna postava za ljubljansko škofijo.

Pooblaščen od svetega Očeta dne 14. junija 1906 morem za našo škofijo dopustiti tudi za tekoče leto gledé posta mnoge polajšave od splošne cerkvene postave. Vsi verniki naj pazijo na sledeče določbe:

I. *Dnevi strogega posta*, t. j. dnevi, o katerih se ne sme meso jesti in je dovoljeno samo enkrat se nasititi, so:

1. Pepelnična sreda in zadnji trije dnevi velikega tedna.

2. Petki v štiridesetdanskem postu in v adventu.

3. Srede, petki in sobote v kvaternih tednih.

4. Vse od cerkve zapovedane vigilije, t. j. dnevi pred binkošti, pred praznikom svetega Petra in Pavla, vnebovzjetja Marijinega, vseh svetnikov, brezmadežnega spočetja in pred božičem.

II. *Dnevi nekoliko polajšanega posta*, t. j. o katerih je dovoljeno le enkrat se nasititi, zraven pa dovoljeno opoldne jesti meso, so:

1. Vsi ostali dnevi štiridesetdanskega posta razen nedelj.

2. Srede v adventu.

III. *Dnevi same sdržnosti od mesa*, t. j. dnevi, o katerih je dopuščeno večkrat se nasititi, ni pa dovoljeno mesa jesti, so:

Vsi ostali petki celega leta.

IV. *Ob sgoraj (pod I. in III.) prepovedanih dnevih je vendar dovoljeno meso jesti:*

1. V vsej škofiji, kadar na prepovedan dan pride cerkveno zapovedan praznik.

2. V onih krajih (ne v celih župnijah), kjer se slovesno obhaja praznik cerkvenega patrona, ali pa je semenj.

3. Nekaterim osebam in sicer:

vsak dan smejo meso jesti delavci v rudokopih in v tovarnah, sprevodniki po železnicah, popotniki, kadar morajo jesti v železniških gostilnah; vsi, ki so z družino in postrežniki zavoljo zdravja v kopelih; vsi, ki so po okolnostih primorani jesti v javnih gostilnah in oni, ki so od drugih odvisni, pa si ne morejo oskrbeti postnih jedi.

V. Vse postne dni je dovoljeno postne jedi zabeliti s svinjsko ali sploh tudi živalsko maščobo.

VI. Ob dnevih posta in ob nedeljah v štiridesetdanskem postu se pri istem obedu ne smejo jesti ribe in meso.

Kar se tiče večerje o dneh nekoliko polajšanega posta, prosim in želim, da se zvečer meso ne bi jedlo; vendar pa zavoljo dosedanje navade dopuščam nekoliko mesa tudi pri

večerji vsem, razen duhovnikom svetnim in redovnim, katerim tudi ni dovoljeno uživati pri večerji mesne juhe.

Vse one, ki se bodo danih polajšav poposluževali, opominjam, naj si pomanjkanje v postu nadomeste z drugimi dobrimi deli, na primer z molitvijo, ako izmolijo dotične dneve po petkrat „Oče naš“ in „Češčena Marija“ na čast petim ranam Jezusovim, ali pa z obilnejšo miloščino potrebnim siromakom.

Gospodje župniki in spovedniki so pooblaščeni, da smejo v slučajni resnični potrebi prepoved o zauživanju mesa še bolj zljajšati, vendar pa ne več, kakor samo na eno leto. Kdor méni, da mu je stalne dispenze ali polajšave potreba, naj se zastran tega obrne na kn.-šk. ordinariat.

† Anton Bonaventura
knezoškof.

3.

Antonius Bonaventura

durch Gottes und des apostolischen Stuhles Gnaden Fürstbischof von Laibach

allen Gläubigen seiner Diözese Heil und Segen von unserem Herrn und Heilande Jesus Christus.

Die religiöse Gefahr nimmt zu; die Abfallsbewegung vom Christentum, von Gott wird immer mehr organisiert, ergreift beständig weitere Kreise.

Viele Katholiken, besonders jene, welche zu den Gebildeten gerechnet werden wollen, begeben sich selbst in diese größte aller Gefahren. Wo wird von sehr vielen, ja von, den meisten die Lösung der religiösen Fragen gesucht? Bei den Feinden der Religion.

Und was für eine Gewalt über die Geister haben die Schlagwörter: Dogmenzwang einerseits und freie Forschung andererseits! Wer erinnert sich nicht an die diesbezüglichen, keineswegs mit edlen Waffen geführten Kämpfe auf den Universitäten Oesterreichs?

Bei dieser Lage werden Sie mir, teure Christen, wohl verzeihen, wenn ich auch heuer, wie so oft schon in den vergangenen Jahren, wieder vom Glauben und von der katholischen Kirche an Sie einige Worte richte.

1. In Rom.

Begeben Sie sich mit mir nach Rom in die St. Peterkirche, in welcher 70.000 Menschen Platz finden können.

Es ist Montag der 16. November 1908. Zahlreiche Volksmassen strömen der Kirche zu; nach und nach wird sie beinahe angefüllt; aus dem Raumverhältnissen wird berechnet, daß sich rund 50.000 Menschen in der Kirche befinden.

Die Anwesenden gehören verschiedenen Reichen und Nationen an: vertreten sind Italiener, Spanier, Franzosen, Deutsche, Slaven. Auch aus allen Ständen sind Vertreter herbeigeeilt: Laien, Kleriker, Ordenspersonen; Landleute, Gewerbs- und Kaufleute; Beamten, Soldaten; Edle, Grafen, Fürsten; Vertreter regierender Häuser; Ordensschwestern, einfache Priester,

Missionäre, Prälaten, gegen 240 Bischöfe und über 40 Kardinäle: an der Spitze der heilige Vater Papst Pius X. selbst.

Was hat diese Feierlichkeit zu bedeuten? Der heilige Vater feiert sein 50 jähriges Priesterjubiläum. Und an diesem Jubiläum nimmt die ganze Welt Anteil? Warum? Wer ist denn Pius X.? Der Geburt nach ein armer Italiener, der Sohn eines armen, einfachen Beamten; dem Amte nach ist er der 257. Nachfolger des Apostels Petrus und als solcher Oberhaupt der katholischen Kirche.

Und was ist denn der Apostel Petrus gewesen? Ein Welteroberer? Ein Weltweiser? O nein, sondern ein einfacher Fischer, ein gehäpfter galiläischer Jude. Und dieser Petrus kam um das Jahr 42 nach Rom, in die Stadt der römischen Imperatoren, in die Hauptstadt der ganzen damaligen Welt.

In Rom angekommen erklärte er der ganzen heidnischen Welt den Krieg; er bekämpfte die Vielgötterei, er erhob sich gegen die heidnische Sittenverderbnis. Statt dessen verkündete er einen zu Jerusalem gekreuzigten Gott, predigte Selbstverleugnung, Abtötung, Keuschheit, Feindesliebe, Demut.

Da entbrannte ein gewaltiger Kampf des mächtigen Heidentums gegen das eben erst beginnende Christentum. In diesem Kampfe fiel Petrus; 32 seiner Nachfolger starben eines gewaltsamen Todes, tausende und abermal tausende Christen verloren ihr Leben unter der Henkershand, doch nach einem 300 jährigen Kampfe siegte das Kreuz, siegte der gekreuzigte Christus, vor dem der römische Kaiser Konstantin nach dem glänzenden Siege über Maxentius, dem Vertreter des Heidentums, als erster unter den Kaisern anbetend niederfiel.

2. Die katholische Kirche.

Vom Kaiser Konstantin wurde die katholische Kirche auch staatlich anerkannt. Was hat nun diese Kirche den Völkern genügt.¹

Sie hat den Völkern Kultur, Bildung gebracht. Denn betrachten wir die Kulturvölker, so gewahren wir, daß es fast ausschließlich christliche Völker sind. Was bei heidnischen Völkern an Kultur zu finden ist, in Japan, Indien, China, ist zum guten Teil den christlichen Völkern entlehnt; sie nahmen Teil

an der Kultur, soweit sie in den Bereich des Einflusses der christlichen Nationen gekommen sind, und außerdem beschränkt sich diese heidnische Kultur fast ganz auf das Gebiet des Materiellen. Bei manchen heidnischen Völkern ist auch fast kein Fortschritt bemerkbar; sie sind im Zustande der Erstarrung, der jeder Entfaltung den hartnäckigsten Widerstand leistet, selbst wenn christliche Völker ihre Kultur zu fördern suchen.

Im Altertum waren allerdings die Griechen und Römer auf einer hohen Stufe materieller Kultur angelangt. In Rom besonders stand die materielle Kultur zur Zeit der Kaiser so hoch, daß wir uns heute nur schwer eine Vorstellung davon machen können.

Aber wie sah es mit der geistigen, sittlichen Kultur aus? Den größten Teil der Menschen bildeten recht- und sittenlose Sklaven. Der vornehme Römer verachtete die Arbeit, seine einzige Beschäftigung war gemeiner Sinnengenuss. Die Ehescheidung war etwas alltägliches und das Familienleben vollständig zerrüttet. Die Religion war verachtet; der gebildete Römer witzelte über die zahlreichen Götter und Göttinnen. Der einzig anerkannte Gott war der Staat oder der Kaiser, der sich göttliche Verehrung zollen ließ. Auch der einflussreichste Römer mußte täglich auf eine Anklage beim Kaiser und auf Konfiskation seiner Güter und Verlust seines Lebens gefaßt sein. Die Provinzen wurden ohne Scheu ausgebeutet. Das mächtige Römerreich sank tiefer und tiefer und keine menschliche Macht war imstande, diesen Verfall aufzuhalten. Ein düsterer Pessimismus und Lebensüberdruß hat sich weiter Kreise bemächtigt.

Da brachte die katholische Kirche Rettung. Es hat sich allmählich das Angesicht der Erde erneuert. Vor allem zeigte sie den Menschen, daß sie alle ohne Ausnahme, Freie und Sklaven, Kinder desselben himmlischen Vaters sind, der sie alle erschaffen hat und mit derselben väterlichen Liebe lenkt und leitet. Die Menschen bilden eine einzige Gottesfamilie; Christus ist gekommen, alle Menschen zu erlösen und selig zu machen.

Beseitigt waren damit die häßlichen und engherzigen nationalen Schranken, welche die Völker voneinander abschlossen; zurückgegeben war den Menschen ihre persönliche Würde, begründet die einzig wahre

¹ Cathrein, Die katholische Moral, pag. 181 sqq.

Gleichheit aller Menschen vor Gott. Dadurch war die Art angelegt an die Wurzel der entwürdigenden Sklaverei, in der ein großer Teil der Menschheit schmachtete.

Durch das Christentum wurde die ganze Lebensauffassung eine völlig neue. Es erhob den Menschen aus seinem rein irdischen Trachten und adelte ihn durch den Hinweis auf seine glückselige ewige Bestimmung und die liebende Vorsehung Gottes, die über alle Menschen wacht und den Guten alles zum Besten gereichen läßt. Wie heller, warmer Sonnenschein erleuchteten diese Wahrheiten das Erden-dasein; Heiterkeit, Frohsinn und christliche Hoffnung kehrten in das Menschenherz ein und heilten den düsteren heidnischen Pessimismus, der früher so viele zu stumpfsinniger Ergebung oder zu Verzweiflung und Selbstmord getrieben hatte. Der Mensch besaß wieder eine feste, klare, konsequente Weltanschauung, die alle Rätsel dieses Lebens in befriedigender Weise aufhellte und erklärte.

Während das Heidentum die Handarbeit verachtete, hat das Christentum wieder die Hochschätzung jeder nützlichen Arbeit gebracht.

Die Familie hat das Christentum von Grund aus neu gestaltet, indem es die Ehe zum Sakrament erhob und ihre Unauflöslichkeit betonte. Das Christentum brachte der Frau ihre Würde zurück; sie hörte auf die Sklavin des Mannes zu sein und wurde seine ebenbürtige Gefährtin. Durch Regelung der Verhältnisse zwischen Eltern und Kindern und durch die Verpflichtung aller zur Eintracht, Keuschheit, Frömmigkeit und zu allen anderen Tugenden hat es das Heiligtum der christlichen Familie gegründet, dem das Heidentum nichts ähnliches an die Seite zu stellen hat.

Der Staat ist durch das Christentum auf ganz neue Grundlagen gestellt worden. Die Staatsgewalt ist von Gott, an Gottes Gebote gebunden und muß auch das Recht der Untergebenen wahren; der Träger der Staatsgewalt ist somit nicht die Quelle des Rechtes und für seine Verwaltung vor Gott verantwortlich.

Das Christentum förderte die allgemeine Bildung. Es ist ja bekannt, daß die katholische Kirche die Mutter nicht bloß der Pfarr- und Klosterschulen, sondern auch der großartigen Hochschulen des Mittel-

alters ist. Wissenschaft und Kunst haben in der Kirche ihre größte Vollkommenheit erreicht.

Und was soll man von den wunderbaren Früchten der Heiligkeit sagen, welche das Christentum von den ersten Tagen seines Daseins in allen Ständen und Klassen gezeitigt hat? Was von den unzähligen Werken der Caritas, mit denen das Christentum die Erde besät hat? Erinnert sei nur an die zahllosen religiösen Genossenschaften, deren Mitglieder allen irdischen Hoffnungen entsagen, nur um dem Wohle der Mitmenschen zu leben. Wo hat das Heidentum etwas Ebenbürtiges dem Christentum an die Seite zu stellen?

So hat das Christentum in Wahrheit das Angesicht der Erde erneuert und uns eine ganz neue, höhere Kultur gebracht, und zwar eine allseitig harmonische Kultur, welche die geistlichen und leiblichen, die zeitlichen und ewigen Interessen der Menschen umfaßt.

2. Der Gekreuzigte.

Wir haben ganz kurz und nur andeutungsweise die herrlichen Erfolge des Christentums, der katholischen Kirche, gezeichnet, jener Kirche, an deren Spitze Pius X., der 257. Nachfolger des Petrus, des Fischers von Galiläa, steht.

Nun fragt es sich, in wessen Namen treten die Päpste auf? Im Namen und im Auftrage Jesu von Nazaret. Was ist denn dieser Jesus von Nazaret? Der äußeren Erscheinung nach wird er für eines Zimmermanns Sohn gehalten, der bis zum dreißigsten Lebensjahre in der Werkstätte seines Vaters arbeitet, der wahrscheinlich nie eine Schule besucht hat, jedenfalls keine höhere Bildung erworben, der nie etwas von griechischer oder indischer Philosophie gehört hatte.

Im Alter von 30 Jahren tritt er drei Jahre lang öffentlich als Lehrer auf, verkündet eine Lehre, die durch ihre Einheit, Reinheit, Großartigkeit, Tiefe und Schönheit alle philosophischen Systeme in den Schatten stellt, eine Lehre, der selbst die entschiedensten Gegner des Christentums ihre staunende Bewunderung nicht versagen können.

Ja dieser Jesus von Nazaret spricht gegen das Ende seines Lebens zu Petrus:¹ „Ich sage dir: Du bist Petrus und auf diesen Felsen werde ich meine Kirche bauen und die Pforten der Hölle werden sie

¹ Math 16, 17, 18.

nicht überwältigen. Und dir werde ich die Schlüssel des Himmelreiches geben. Was immer du binden wirst auf Erden, das wird auch im Himmel gebunden sein; und was immer du lösen wirst auf Erden, wird auch im Himmel gelöst sein!"

Wie gewaltig klingen diese Worte! Die Juden verfolgen Jesus, sie beschließen seinen Tod; er wird gefangen genommen, mißhandelt, gezeißelt, mit Dornen gekrönt und verspottet, er wird zum Tode verurteilt und stirbt des schmachvollsten Todes am Kreuze. Seine Feinde triumphieren; sein Werk scheint gescheitert, auf ewig begraben zu sein.

Doch nein! Petrus und seine Mitapostel verkünden den Gekreuzigten: viele Juden glauben und lassen sich durch die von Christus angeordnete Taufe in seine Kirche, in sein Reich, aufnehmen; doch die meisten bleiben Feinde des Werkes Christi, wie sie auch Christum angefeindet und zum Tode verlangt haben. Und was geschieht? Jerusalem wird zerstört, der Tempel dem Erdboden gleich gemacht, die Juden getötet, die überlebenden in alle Welt zerstreut; sie haben keinen König, keine Priester, keinen Tempel, keine Opfer, wie es den Juden die Propheten und der Gekreuzigte vorher gesagt haben.

Noch mehr! Petrus kommt nach Rom, stellt seinen Lehrstuhl neben den Thron der Caesaren auf und verkündet den gekreuzigten Nazaräner: die Götter des Kapitols stürzen, die heidnischen Tempel zerfallen oder werden für den Kult des Gekreuzigten umgewandelt; das Reich des Gekreuzigten breitet sich aus, kultiviert die barbarischen Völker und durchdringt das ganze Staats- und Familienleben, erneuert das ganze Innere des Menschen.

Und dieses Reich des Gekreuzigten hat alle Krisen überwunden, hat gerade in der letzten Zeit unter den Päpsten Pius IX., Leo XIII., Pius X. herrliche Triumphe gefeiert, zu welchen auch die oben geschilderte Szene vom 16. November des eben verflossenen Jahres in der St. Peterskirche zu Rom gehört.

4. Der Gottessohn.

Wie können die bisher geschilderten geschichtlichen Tatsachen erklärt werden?

Was ist der Stifter des Christentums? Ein bloßer Mensch? Vernehmen wir das Bekenntnis des Petrus. Die oben erwähnte Verheißung Christi an

Petrus, er wolle auf ihn, als auf einen Felsen seine von keiner Gewalt zu besiegende Kirche bauen, erfolgte auf das feierliche Bekenntnis des Petrus: ¹ „Du bist Christus, der Sohn des lebendigen Gottes!“

Christus bezeugte es selbst, daß er Gottes Sohn und wahrer Gott, wie sein Vater ist. Er nannte niemand anderen seinen Vater als Gott, obwohl die Juden ihm vorwarfen, daß er der Sohn Josefs, eines Zimmermannes, sei.² — Sich selbst nannte er Sohn Gottes, und zwar den Eingeborenen,³ welcher der Anfang und Ursprung aller Dinge,⁴ welcher da ist, ehe Abraham ward,⁵ ehe die Welt war,⁶ der von Gott ausgegangen,⁷ der vom Himmel herabgestiegen, der im Himmel ist;⁸ der also nicht wie andere bloß ein angenommener Sohn oder ein Gesandter Gottes ist, sondern der wahre Gott ist, wie der Vater: denn ich und der Vater, spricht er, sind eins; der Vater ist in mir und ich im Vater;⁹ alles, was der Vater hat, ist mein;¹⁰ alles, was der Vater tut, das tut auf gleiche Weise auch der Sohn.¹¹

Wer sieht nicht, daß sich Christus durch diese und ähnliche Aussagen der Gottheit nach dem Vater gleichstellt? Die Juden erkannten dies wohl, darum ärgerten sie sich an seinen Reden und waren mehr als einmal im Begriff, ihn als einen Gotteslästerer zu steinigen. Allein anstatt seine Worte zu widerrufen, falls er unrichtig verstanden worden wäre, beteuerte er nach wie vor, daß er zwar Mensch und Menschensohn, aber auch zugleich, daß er Gott und Gottessohn sei, und berief sich deshalb auf die Kraft, Wunder zu wirken, wodurch Gott sein Vater selbst Zeugnis für die Wahrheit seiner Aussage ablege. „Wenn ich,“ sprach er zu seinen Feinden, „nicht die Werke meines Vaters tue, so glaubet mir nicht, wenn ich sie aber tue, so glaubet den Werken, damit ihr erkennt und glaubt, daß der Vater in mir ist und ich in dem Vater.“¹²

Christus hat ferner sein Zeugnis durch die Heiligkeit seines Lebens, durch Weissagungen, durch Wunder und durch seinen Tod bekräftigt.

Wie heilig war das Leben Jesu. Um die Wahrheit seines Zeugnisses zu erhärten, hat er sich selbst

¹ Matth. 16, 16. — ² Matth. 13, 55; Joh. 6, 22. — ³ Joh. 3, 16. — ⁴ Joh. 8, 25. — ⁵ Joh. 8, 58. — ⁶ Joh. 17, 5. — ⁷ Joh. 8, 42. — ⁸ Joh. 3, 13. — ⁹ Joh. 10, 30, 38. — ¹⁰ Joh. 16, 15. — ¹¹ Joh. 5, 19 sqq. — ¹² Joh. 10, 37, 38.

auf die Tadellosigkeit seines Lebenswandels berufen. „Wer aus euch,“ spricht er zu seinen böswilligen Beobachtern, „kann mich einer Sünde beschuldigen?“¹ Die Pharisäer verstummten; keiner unterstand sich auch den leisesten Tadel vorzubringen. Da fuhr Jesus fort: „Warum glaubt ihr mir nicht, wenn ich euch die Wahrheit sage, wenn ich euch beteuere, daß ich Gott bin, daß ich von Gott ausgegangen bin?“

Jesus beabsichtigte dadurch, seinen Feinden handgreiflich zu zeigen, wie freventlich sie ihn für einen Menschen hielten, der verworfen genug wäre, sich fälschlich zum Gott zu machen.

Selbst Judas, sein Verräter, der drei Jahre im vertrautesten Verkehr mit ihm gelebt hatte, konnte nichts wider ihn anbringen; er bekannte, er habe unschuldiges Blut verraten.² Und Pilatus, der heidnische Landpfleger, sah sich nach sorgsamem Verhör gedrungen, öffentlich und feierlich zu erklären: „Ich finde keine Schuld an ihm.“³

Wenn wir an der Hand der Evangelisten Jesum in seinem öffentlichen Leben begleiten, so sehen wir ihn viele außerordentliche Werke vollbringen, die nach dem Urteile eines jeden unbefangenen Beobachters alle natürlichen Kräfte weit übersteigen und folglich einer höheren, übernatürlichen, göttlichen Kraft zuzuschreiben sind. Er hat Wasser in Wein verwandelt,⁴ viele Tausende mit wenigen Broten gespeist,⁵ er wandelte auf dem Meere,⁶ stillte Winde und Wogen mit einem Worte,⁷ gab Blinden das Augenlicht,⁸ Tauben das Gehör,⁹ Stummen die Sprache,¹⁰ Lahmen den Gebrauch der Glieder,¹¹ heilte mit seinem Worte¹² die verjährtesten Krankheiten, weckte Tote aus dem Grabe.¹³

Dieses sind nur wenige aus den vielen Wundertaten, die Jesus im Verlaufe seines dreijährigen Lehramtes vollführt hat. Und diese Tatsachen geschahen nicht im verborgenen, sondern öffentlich, nicht etwa bloß in Gegenwart seiner Jünger, sondern zumeist vor dem ganzen Volke, im Angesicht neidischer Feinde, die jeden Schritt und jede Bewegung des neuen Lehrers mit lauerndem Späherblick musterten.

Diese Tatsachen waren so offenkundig, daß selbst die geschworenen Feinde des Christentums, Juden

nämlich und Heiden, dieselben weder leugneten noch bezweifelten; wohl aber dieselben der Zauberei und dem bösen Geiste zuschrieben. Und als das Volk trotzdem scharenweise Jesu folgte und ihn für einen Propheten, für einen Gesandten Gottes hielt, faßten sie den gottlosen Entschluß, ihn gewaltsam aus dem Wege zu räumen.¹

Auch im Talmud, einem Religionsbuche, das bei den Juden im höchsten Ansehen steht, sind die Wunder und Zeichen Jesu als bewährte Tatsachen erwähnt, dabei aber wird behauptet, Jesus habe dieselben durch ein ihm allein bekanntes, geheimnisvolles Aussprechen des Namens Jehova erwirkt.

Ebenso gestanden die Heiden selbst späterer Zeiten, unter anderen Celsus, Porphyrius, Julian der Abtrünnige in den Schriften, die sie zur Bekämpfung des Christentums verfaßten, die geschichtliche Wahrheit besagter Tatsachen ein, suchten aber gleich den Pharisäern in der Zauberkraft des Urhebers den Erklärungsgrund für dieselben.

Daß indessen sehr viele erkannten, die Werke Christi seien Gottes Werke, beweist der Umstand, daß Millionen das Christentum annahmen und Millionen ihr Blut für dasselbe vergoßen. Und man wende nicht ein, es seien dies lauter schlichte, ungebildete Leute gewesen, die ohne gehörige Prüfung Christen geworden seien. Es befanden sich unter den Bekennern des christlichen Glaubens schon in den ersten Zeiten Männer von ausgezeichnete Bildung und vom höchsten Range: Prokonsul Sergius Paulus, Prokonsul Flavius Klemens, Verwandter des Kaisers Domitian, Konsul Acilius Glabris; ferner berühmte Philosophen und Gelehrte, darunter: Aristides, Athenagoras, Justinus. Selbst unter den Juden gab es ausgezeichnete Männer, welche auf die besprochenen Wunder hin an Jesum glaubten, wie Nikodemus, Jairus und eine große Menge von Priestern.

Die Lehre von seiner Gottheit bestätigte Jesus auch durch seine Weissagungen, indem er viele Dinge vorher sagte, die nur Gott wissen konnte: den Verrat des Judas, die Verleugnung des Petrus, die Art seines Todes, seine Auferstehung, seine Himmelfahrt. Übrigens hat er auch Weissagungen hinterlassen, deren Erfüllung noch heutzutage vor unseren Augen fort dauert: die Verwerfung der Juden und die Be-

¹ Joh. 11, 47. 53.

¹ Joh. 8, 46. — ² Matth. 27, 4. — ³ Joh. 19, 4. — ⁴ Joh. 2. — ⁵ Matth. 14. — ⁶ Matth. 14. — ⁷ Matth. 8. — ⁸ Joh. 9; Luf. 16. — ⁹ Mark. 7. — ¹⁰ Mark. 7. — ¹¹ Mark. 2, 3. — ¹² Joh. 5; Luf. 8. — ¹³ Luf. 9; Joh. 11.

rufung der Heiden, die Verkündigung des Evangeliums auf der ganzen Welt, die Ohnmacht der Pforte der Hölle in der Bekämpfung der Kirche, der vollkommene Ruin des Tempels zu Jerusalem.

Endlich hat der Heiland die Lehre von seiner Gottheit auch mit seinem Tode besiegelt. Als er gefangen um Mitternacht vor dem hohen Räte, dem es von rechts wegen zustand, nach der Sendung des neuen Lehrers zu fragen, stand, beschwor er feierlich, daß er Sohn Gottes sei. Denn als ihn der Hohenpriester Kaiphas amtlich vernahm und sprach: „Ich beschwöre dich bei Gott dem Lebendigen, daß du uns sagest, ob du Christus der Sohn Gottes bist,“ so antwortete Jesus: „Du hast es gesagt, ich bin es.“ „Ich sage euch aber, von nun an werdet ihr den Menschensohn sehen, sitzend zur Rechten der Kraft Gottes und kommend auf den Wolken des Himmels.“² Nun riefen alle: „Du bist also der Sohn Gottes?“ und Jesus wiederholte die beschworene Aussage und sprach: „Ihr saget es, das heißt, ich bin es, wie es ihr saget.“³ Da zerriß der Hohenpriester seine Kleider und sprach: „Er hat Gott gelästert! Was haben wir noch Zeugen nötig? Seht, nun habt ihr die Gotteslästerung gehört! Was dünkt euch?“ Sie aber antworteten und sprachen: „Er ist des Todes schuldig!“⁴

Jesus aber brachte kein Wort vor, um die schwere Anklage der Gotteslästerung und das gegen ihn ausgesprochene Todesurteil durch nähere Erklärung oder durch Widerruf von sich abzuwenden. Als ihn der hohe Rat dem Landpfleger Pilatus überlieferte und beteuerte, er müsse sterben, denn er habe sich selbst zum Sohne Gottes gemacht,⁵ so ließ sich Jesus auch in diesem entscheidenden Augenblicke weder zu einer Erklärung noch zu einem Widerrufe herbei: er schwieg und bekannte durch sein Stillschweigen laut seine Gottheit und besiegelte dieses sein Bekenntnis mit seinem Blute.

Wenn irgend ein Mensch vor Gericht sich fälschlich für Gott ausgäbe und trotz des Todesurteiles auf seiner Aussage beharrte, müßten wir ihn nicht entweder für einen Wahnsinnigen oder für einen verstockten Bösewicht halten? Welch größere Verunehrung, Welch frevelhafteren Schimpf könnten wir

also Jesu antun, als da wäre, seiner eidlichen Beteuerung, daß er Gott sei, keinen Glauben beizumessen? Für wenn müßten wir ihn dann halten? Der Mund darf es nicht aussprechen.

Und wie ließe sich dies zusammenreimen mit dem, was sich bei und nach dem Tode Jesu ereignete? Während Christus am Kreuze hing, entstand Finsternis über die ganze Erde von der sechsten bis zur neunten Stunde.¹ Und als der Gekreuzigte das Haupt geneigt und seinen Geist aufgegeben hatte: „sieh, da riß der Vorhang des Tempels in zwei Stücke von oben bis unten; die Erde erbebte und die Felsen spalteten sich; die Gräber öffneten sich und viele Leichname der entschlafenen Heiligen wurden auferweckt.“² Am dritten Tage ist Jesus aus eigener Kraft auferstanden, er hat das verschlossene und versiegelte Grab verlassen und ist fortan öfters seinen Jüngern im verherrlichten Leibe erschienen, bis er vor ihren Augen 40 Tage nach der Auferstehung siegreich in den Himmel aufgefahren ist.

Und alle diese Wunder und Zeichen sollte Gott unverkennbar zu Gunsten und zur Verherrlichung eines Wahnsinnigen oder eines vermessenen Gotteslästerers gewirkt haben? Der heidnische Hauptmann, welcher den Gekreuzigten bewachte und von dem Erdbeben und von allem, was sonst geschehen, Zeuge gewesen war, rief laut: „Wahrlich, Sohn Gottes war dieser!“ Und du solltest an die Gottheit Christi nicht glauben?!

5. Die Wunder in den Evangelien.

Die moderne Welt wird über diese Ausführungen lächeln, denn es wird soviel von Wundern erzählt: aber Wunder gibt es ja nicht, Wunder sind unmöglich. Auf diesen Einwurf wollen wir antworten. Unsere Ausführungen haben wir auf die Evangelien gestützt. Deshalb wollen wir nur diese Urkunden auf ihre Wahrheit und Echtheit untersuchen.

Denn sind die Evangelien echt und die in den Evangelien erzählten Tatsachen wahr, so gibt es Wunder und es wäre albern, über die Möglichkeit oder Unmöglichkeit derselben noch ein Wort zu verlieren. Hören wir zunächst einen indirekten Beweis für die Echtheit der Evangelien und für die Wahrheit dessen, was in denselben erzählt wird. — Auf

¹ Matth. 26, 63; Mark. 14, 62. — ² Matth. 26, 64. — ³ Luk. 22, 70. — ⁴ Matth. 22, 65—67. — ⁵ Joh. 19, 17.

¹ Matth. 27, 45. — ² Matth. 27, 51—53.

den in den Evangelien erzählten Tatsachen, auf den dort aufgezeichneten Wundern ist das ganze Christentum aufgebaut. Sind diese erlogen, so ist dasselbe auch nur Lüge. Wie vermag jedoch der gesunde Menschenverstand einzuräumen, daß eine Religion, deren Lehre so heilig, deren Segnungen so unverkennbar sind, deren Reich sich bis an die Grenzen der Erde erstreckt, die, während Throne stürzten, allzeit bestürmt, immer siegte: daß eben diese Religion, welche vom Glanze so vieler Tugenden strahlt, welche zur Aufklärung der Welt, zur Gesittung der Völker und zur Vinderung ihrer Leiden so wunderbares geleistet hat und noch immerfort leistet: daß diese Religion nicht mehr als ein elendes Nachwerk des Truges, der schamlosesten Lüge sei? Dennoch muß diesen grellen Unsinn jeder behaupten, welcher die Glaubwürdigkeit der Evangelien leugnet. Wohl mit Recht sagte der gelehrte Bossuet zu den Ungläubigen seiner Zeit: „Ihr Toren! um nicht unbegreifliche Wahrheit glauben zu müssen, glaubet ihr den allerunbegreiflichsten Unsinn.“

Nun gehen wir zum direkten Beweis der Wahrheit der evangelischen Erzählung über. Wir fragen uns, konnten denn die Berichterstatter die Wahrheit wissen und wollten sie die Wahrheit auch sagen. Von der Beantwortung dieser Fragen hängt die Glaubwürdigkeit jeder geschichtlichen Tatsache ab. Höret die Antwort!

Die evangelischen Berichterstatter konnten den wahren Tatbestand wissen, denn sie berichteten nur das, was sie selbst gesehen haben, nämlich Matthäus und Johannes, oder was sie von getreuen Augenzeugen vernommen haben, nämlich Lukas vom Apostel Paulus, Markus vom Apostel Petrus. Zudem haben die Evangelisten Matthäus, Markus und Lukas ihre Berichte noch vor der Zerstörung Jerusalems vor den Augen der Zeitgenossen Christi, Johannes hingegen gegen das Ende des ersten Jahrhunderts verfaßt.

Protestanten und andere Gegner der katholischen Kirche gaben sich zwar unendliche Mühe, zu beweisen, daß die evangelischen Berichte ganz oder zum großen Teil in einer viel späteren Zeit entstanden seien, etwa im 2. oder 3. Jahrhundert unserer Zeitrechnung, oder noch später. Gelingt dieser Nachweis, dann wäre es ein Leichtes, das in jenen Berichten Enthaltene als Sagen, Mythen, unverbürgte Tradition, phantasievolle

Ausschmückung hinzustellen. Die Beweise ihrer Ansichten schöpften sie nicht aus der Geschichte, sondern nur aus inneren Gründen: Die wunderbaren Tatsachen durchkreuzten ihre Weltanschauung, nach welcher ein Wunder unmöglich ist, somit müssen die wunderbaren evangelischen Erzählungen in das Reich der Märchen verlegt werden, was nur dann möglich wäre, wenn nachgewiesen werden könnte, die evangelischen Berichte seien erst hundert und mehr Jahre später entstanden, als sich die aufgezeichneten wunderbaren Tatsachen ereignet haben sollten. Ich frage, ist dieser Vorgang voraussetzungslos, wissenschaftlich?

Und in der Tat, selbst die neuere protestantische Forschung hat dieses rationalistische Kartenhaus gründlich umgestoßen. Besonders der protestantische Prof. Harnack und seine Schüler haben sich in dieser Beziehung ein unleugbares Verdienst erworben. In überzeugender Weise haben sie dargetan, daß die älteste Literatur der Kirche in den Hauptpunkten und in den meisten Einzelheiten, literarisch-historisch betrachtet, wahrhaftig und zuverlässig ist. „Wir sind,“ schreibt Harnack,¹ „in der Kritik der Quellen des ältesten Christentums ohne Frage in einer rückläufigen Bewegung zur Tradition . . ., denn der chronologische Rahmen, in welchem die Tradition die Urkunden angeordnet hat, ist in allen Hauptpunkten richtig und zwingt die Historiker, von allen Hypothesen in bezug auf den geschichtlichen Verlauf der Dinge abzusehen, die diesen Rahmen negieren.“

Also nach langen Irrfahrten und nachdem viele diesen Irrfahrten folgend den Glauben an Christus verloren haben, kam die Wissenschaft auf Grund genauer literarisch-historischer Forschung über den Zeitpunkt der Verfassung unserer Evangelien zu jenen Resultaten, welche von den katholischen Gelehrten seit jeher festgehalten werden: die Evangelien nach Matthäus, Markus und Lukas sind vor der Zerstörung Jerusalems, also vor dem Jahre 70, abgefaßt, der Kirche übergeben und von derselben angenommen worden, das Johannesevangelium hingegen erst gegen das Ende des ersten Jahrhunderts.

Was folgt daraus? Daß die Verfasser als Augen- und Ohrenzeugen die Wahrheit wissen konnten. Ebenso unzweifelhaft ist es auch, daß sie die Wahrheit sagen wollten.

¹ Vorrede zur „Chronologie der altchristlichen Literatur“.

Schon die Art und Weise, wie sie die Tatsachen erzählen, überzeugt von der Aufrichtigkeit ihrer Gesinnung. Man nenne nur einen Geschichtschreiber, der schlichter, anspruchsloser schreibt, offenerherziger erzählt, als sie. Wem kann es einfallen, in der unnachahmlichen Einfachheit des Evangeliums die Sprache eines Schwärmers oder Betrügers zu erkennen? Und wie ließe es sich nur denken, daß die Apostel nichts anderes im Sinne hatten, als durch Schreiben und Predigen der Welt ein albernes Märchen aufzubinden? Was hatten sie dabei zu gewinnen, welchen Lohn in diesem oder jenem Leben dafür zu hoffen gehabt? Läßt sich wohl ungereimteres ersinnen, als daß sie, die armen, schlichten Männer, bloß um der Freude willen, die Welt betrogen zu haben, den grimmigsten Haß ihrer Landsleute, der Hohenpriester, Richter und Kaiser auf sich laden und immerwährende Verfolgung, Geißelhiebe, Ketten und Bande, selbst den Tod leiden wollten? Wer verdient wohl eher Glauben, als Zeugen, die, um die Wahrheit ihrer Aussagen zu bekräftigen, sich peinigen und hinwürgen lassen?

Wären sie aber auch so unbegreiflich tollsinnig gewesen, um einen solchen Plan zu fassen, wie war es ihnen möglich, denselben auszuführen? Wo hätten unwissende Leute, und in der Voraussetzung, daß sie Betrüger waren, die lasterhaftesten Leute, eine so reine und heilige Sittenlehre hergenommen, wie jene des Evangeliums ist, eine Sittenlehre, welche alles übertrifft, was die größten Weltweisen mittelst der beharrlichsten Anstrengung erfunden haben? Wie hätten sie den so bewunderungswürdigen Charakter Jesu erfinden können, der ganz im Widerspruch mit den Sitten, den Vorurteilen, der Erziehung und Ansicht der damaligen Juden ist? Wären aber die Evangelien Erdichtung, so hätten ihre Verfasser auch die Lehre und die Leidensgeschichte Jesu erdichten müssen.

Doch gesetzt, es wäre ihnen eine solche Dichtung gelungen, wie war es möglich, daß ein von den handgreiflichsten Lügen strotzendes Werk zum Ansehen eines göttlichen Buches gelangen konnte und daß es dieses Ansehen neunzehn Jahrhunderte lang bei allen aufgeklärten Völkern, ja, bei den größten Denkern behauptete?

Ich sage: „die handgreiflichsten Lügen“. Denn die Evangelisten erzählen nicht Begebenheiten, die etwa tausend Jahre vor ihnen in irgend einem un-

bekanntem Erdwinkel sich ereignet hätten, sondern das, was zu ihrer Zeit im Judenlande vor aller Augen geschehen ist.

Gesetzt, es käme heute jemanden in den Sinn, uns Glauben machen zu wollen, daß dieser Tage jemand vom Himmel herabgestiegen sei und die erstaunlichsten Wunder wirke; in unserer Gemeinde, vor unseren Augen habe er Tote zum Leben erweckt, Blinde sehend, Lahme gehend gemacht. Wer würde einem solchen Wahnsinnigen Glauben schenken? Und was würden wir von einem Buche halten, in welchem dieser bare Unsinn aufgezeichnet wäre? Würden wir es nicht mit Entrüstung oder doch mit einem mitleidigen Lächeln wegwerfen?

Wie hätte es also den Aposteln und Evangelisten ergehen müssen, wenn die Wunder, die sie uns in denselben erzählen, erdichtet wären? Hätte nicht jedermann ihnen erwidert: wo ist denn der Blindgeborene, der das Augenlicht erlangt haben soll? wo die von den Toten erstandene Tochter des Jairus? wo die Witwe von Naim und ihr Sohn? wo jener Lazarus, der vier Tage im Grabe lag? wo sind die Lahmen, die Tauben, die Sichtbrüchigen, die geheilt worden sind? Kein Mensch weiß davon? Und was träumt ihr von der dreistündigen Finsternis, die den ganzen Erdkreis bedeckt haben soll, von Felsen, die zersprangen, von Gräbern, die sich öffneten, von Heiligen, die erschienen, vom Vorhang des Tempels, der zerriß? Auch wir haben Augen und Ohren! Wahrhaftig, entweder seid ihr wahnsinnig oder haltet ihr uns alle für wahnsinnig! „Meint ihr wohl,“ fragt Arnobius,¹ der zur Zeit der diokletianischen Verfolgung lebte, die Heiden, „meint ihr wohl, die Menschen damaliger Zeit wären bis zu dem Grade albern, blödsinnig und toll gewesen, sich einzubilden, dasjenige, was sie nie gesehen hatten, doch wirklich gesehen zu haben? Nein! Durch die Kraft der Wahrheit selbst besiegt, unterwarfen sie sich Gott dem Herrn und hielten es nicht für Verlust, auch ihre Glieder zum Zerreißen und ihre Leiber zum Zerfleischen hinzugeben.“

Es liegt demnach am Tage, daß die heiligen Evangelisten die Wahrheit nicht nur schreiben konnten und wollten, sondern es auch mußten, weil sie niederschrieben, was Tausende, die damals noch lebten, was

¹ Disp. adv. gentes I. I. n. 54. 55.

Jerusalem, ganz Judäa und Galiläa mit eigenen Augen gesehen oder von Augenzeugen vernommen haben, und zwar von solchen, welche Haß und Neid antrieben, alles unnachlässig aufs Genaueste nachzuprüfen.¹

6. Folgerungen.

Nicht wahr, jetzt ist uns alles klar! Klar die Feierlichkeit in Rom den 16. November 1908, klar der Erfolg der Predigt des galiläischen Fischers Petrus, klar die allgewaltige, schaffende Macht der Worte, der Verheißungen und Befehle des gekreuzigten Jesus von Nazaret. Notgedrungen müssen wir mit Petrus ausrufen: „Du bist Christus der Sohn des lebendigen Gottes!“ Daraus folgt:

a) Die Abfallsbewegung vom Christentum ist ein Aufruhr gegen Christus, gegen den lebendigen Gott. Die Gründe für die Bewegung können nicht auf Wahrheit beruhen. Und in der Tat, den Stürmern gegen das Christentum werden geradezu Unkenntnis der Lehren des Christentums, Verzerrung der Dogmen, Fälschung der Geschichte nachgewiesen. So hat z. B. sogar der Protestant Naumann in der Papstgeschichte Hoensbroecks mehrere Hunderte von Fälschungen nachgewiesen; eben derselbe hat auch Wurm und falsche Auffassung der Lehren der Kirche und Unwissenheit in den kirchlichen Dogmen offen zum Vorwurf gemacht.

b) Ist Christus wahrer Gott, dann sind wahr die Tatsachen und Lehren über die Schöpfung, über das erste Menschenpaar, über den Sündenfall, über die Erbsünde, so wahr und geschichtlich der Inhalt der Bücher Moses. Ich hebe hervor die Erzählung Moses,² Gott habe im Anfange Himmel und Erde erschaffen, die Erde sei einmal mit Wassern und Finsternis umgeben gewesen und habe sich in einem Zeitraum, den wir mit sechs Tagen bezeichnen, zum heutigen Zustande entwickelt, zuletzt habe Gott den Menschen gemacht und ihm eine unsterbliche Seele eingehaucht.

Was die sechs Tage zu bedeuten haben, was für ein Verhältnis zwischen Erde und Sonne bestehe, darüber ist kirchlich gar nichts entschieden worden; nichts entschieden worden ist auch darüber, ob Gott

alles im fertigen Zustande erschaffen habe, oder habe er bloß den Urstoff mit seinen Kräften erschaffen, der sich dann im Verlaufe von Millionen von Jahren zum heutigen Weltssystem entwickelt hat. Darüber wissen wir auch als gläubige Christen nur daß, was uns die Wissenschaft nachweist. Jedes gesicherte Resultat der Wissenschaft nehmen wir mit Freuden an. Freilich hat uns diese Wissenschaft schon oft betrogen, weil sie geirrt und den Irrtum erst nach neuer, mühsamer Forschung aufgedeckt hat.

Verwerfen müssen wir nur jene Resultate der Forscherarbeiten, welche Gott, die Erschaffung, die Unsterblichkeit der menschlichen Seele leugnen. Solchen Leugnern stehen ja andere Männer der Wissenschaft gegenüber, welche trotz ihrer freien Forschung Gott den Schöpfer und die Unsterblichkeit der menschlichen Seele bekennen. Gegen diese Wahrheiten kämpft schon über dreißig Jahre der unglückselige Häckel von Jena an. Ist er zuverlässig! Schon sein Haß gegen das Christentum muß ihn als höchst verdächtig erscheinen lassen. Und in der Tat wird ihm selbst von seinen gewesenen Schülern Unkenntnis und Irrtum in jenen Zweigen der Wissenschaft vorgeworfen, auf welchen er sein System aufgebaut hat, ja, es wurden ihm vor mehreren Jahren sowohl als auch in der letzten Zeit sogar bewußte Fälschungen nachgewiesen, und auch die ganze Art der Behandlung ist derartig, daß der protestantische Philosoph Paulsen öffentlich erklärt hat, er schäme sich, daß ein derartiges Werk, wie es die Welträtsel von Häckel sind, im deutschen Volke als ein wissenschaftliches Werk gelten und eine derartige Ausbreitung hat finden können.

Und dieser Häckel, ach, wie viele Tausende hat er dem Christentum abwendig gemacht!

c) Ist Christus wahrer Gott, so ist unser innigstes Verlangen nach einer ganz zuverlässigen Antwort über Gott, über unser Woher und Wohin, erfüllt.

Die Fragen: woher bin ich gekommen, wohin gehe ich? sind für jeden denkenden Geist keineswegs müßig; denn von der Beantwortung dieser Fragen hängt meine ganze Lebensführung, meine Weltanschauung ab. Ja, ohne eine ganz zuverlässige, untrügliche Beantwortung könnte ich ja keineswegs ruhig leben. Ich gehe dem Tode, der Ewigkeit entgegen: wie ist nun die Ewigkeit beschaffen? gibt es eine Ewigkeit? darüber muß ich eine vollkommene und

¹ Deharbe, Katechismus, Bd. 1., pag. 50 sqq. — ² 1. Mos. 1. sqq.

sichere Aufklärung haben, sonst müßte ich einer stummen Verzweiflung anheimfallen.

Und wo werde ich eine solche, von meiner vernünftigen Natur geforderte Antwort bekommen? Durch eigene Forschung? Aber wer hat denn Zeit und Talent, um in diesen höchsten und schwierigsten Fragen zu forschen und forschend zu einem befriedigenden Resultate gelangen zu können? Und wann könnte ich im besten Falle dazu kommen? Erst spät: ich muß jedoch von meinem ersten Bewußtsein an dieses Resultat kennen, um mein Leben ordentlich einrichten zu können.

Ich sehe ein, ich muß einen zuverlässigen Lehrer haben. Wo finde ich ihn? Die Geschichte der alten und neuen Zeit weist mir keinen solchen auf: ach, die Weisen der Welt kommen trotz des mühsamsten Forschens zu keinen festen Resultaten, ja, sie widersprechen meistens einander. Kein Wunder, wenn man in der neuesten Zeit vor den höchsten Fragen stehen bleibt, weiter vorzudringen nicht wagt und bekennt: wir wissen es nicht und werden es niemals wissen; oder wenn man mit Nietzsche ruft: es ist nichts wahr; oder mit Hartmann das vernunftlose Tier beneidet, weil es unsere Geistes- und Seelenqualen nicht kennt.

Sollen auch wir verzweifeln? Nein! Wenn es einen persönlichen Schöpfer, einen Gott gibt, so muß er uns Mittel zur sicheren Erkenntnis unserer Endbestimmung an die Hand gegeben haben. Nun, in der Tat aus den vielen möglichen Mitteln hat er das der positiven Offenbarung gewählt. Diese Offenbarung hat in Christus dem Gekreuzigten, in Christus dem Gottessohn ihren Abschluß gefunden. Christus ist der Mittelpunkt unseres ganzen persönlichen, ja, heutzutage auch des sozialen und politischen Lebens.

Wir sind ruhig; wir glauben an den Gottessohn, nehmen seine Lehren, seine Gebote und seine Heiligungsmittel an und wissen, daß wir auf dem rechten Wege sind und nicht fehlgehen können, denn Gott kann weder täuschen noch getäuscht werden.

Wir sehen aber auch ein, daß der Weg der positiven Offenbarung, des autoritativen Belehrens für uns alle am passendsten ist. Er paßt für das Kind und für den Greis, er paßt für den einfachsten Mann, wie für den Gelehrten, welcher sich durch eigene Forschung in die geoffenbarten Lehren immer

mehr vertiefen und dieselben immer allseitiger erkennen kann. Zu den meisten Kenntnissen kommen wir ja auf dem Wege der Belehrung, und nur betreffs der ewigen Wahrheiten soll die Belehrung nicht am Platze, soll die Belehrung vernunftwidrig sein!

Vernunftwidrig? Wird denn die Tätigkeit der Vernunft aufgehoben? Nein! Die Vernunft hat zunächst die Tatsache im allgemeinen zu beweisen und dann klarzulegen, die Lehre, um welche es sich handelt, sei in der Offenbarung enthalten. Sind diese beiden Beweise gelungen, dann verlangt es meine Vernunft, daß ich die Lehre als sichere, als untrügliche Wahrheit annehmen muß; die Annahme verweigern, hieße vernunftwidrig handeln.

Ebenso verlangt es unsere Vernunft, daß wir uns an die Kirche halten sollen. Hat nicht der Gottessohn Petrus, der seine göttliche Würde bekannte, zum Felsen gemacht, auf dem er seine Kirche bauen wolle?¹ Hat er ihm nicht die Schlüssel seines Reiches versprochen mit der Vollmacht, alles zu lösen und zu binden?² Hat er ihn nicht zum Hirten seiner ganzen Herde bestellt?³ Und wie sprach der Heiland nach seiner Auferstehung und unmittelbar vor seiner Himmelfahrt zu den Aposteln? „Mir ist alle Gewalt gegeben im Himmel und auf Erden. Darum geht hin und lehrt alle Völker und tauft sie im Namen des Vaters und des Sohnes und des Heiligen Geistes; und lehrt sie alles halten, was ich euch befohlen habe; und sieh, ich bin bei euch alle Tage bis ans Ende der Welt.“⁴ Ferner sprach er bei derselben Gelegenheit: „Geht hin in die ganze Welt und predigt das Evangelium allen Geschöpfen. Wer da glaubt und sich taufen läßt, der wird selig werden; wer aber nicht glaubt, der wird verdammt werden.“⁵

Nicht wahr, die Worte sind klar. O, wie müssen wir dem Gottessohn für diese Anordnung dankbar sein! Seine Apostel und ihre Nachfolger hat er uns zu Lehrern bestellt. Petrus und seine Nachfolger hat er uns zum Hirten gegeben; er und die Apostel haben von ihm die Vollmacht, zu lehren, zu taufen und den Willen Gottes zu verkünden; sie haben von ihm die Bevollmächtigung, alles zu lösen und zu binden, und, weil sie schwach sind, will er selbst bei ihnen bleiben bis zum Ende der Zeit, ja, Petrus

¹ Matth. 16, 16 sqq. — ² Matth. 16, 19. — ³ Joh. 21, 15 sqq. — ⁴ Matth. 28, 18 qq. — ⁵ Mark. 16, 15 sqq.

will er zu einem Felsen machen, daß die auf diesem Felsen gebaute Kirche nie überwunden werden könne.

Welche Sicherheit hiemit für uns! Wir brauchen uns nur an diese Kirche anzuschließen, so finden wir in ihr die volle Wahrheit über unsere Bestimmung, die volle Aufklärung über den Willen Gottes und die Mittel, die uns notwendig sind, um dem Willen Gottes gemäß leben zu können. So hat es der Sohn Gottes angeordnet.

d) Jetzt verstehen wir das Wort „Dogmenzwang“ und „freie Forschung“. Ja, soll es denn keine feststehende Wahrheit geben? Und wenn es eine solche gibt, verlangt es denn nicht eine Vernunft, daß ich ihr zustimme und von mir alle Behauptungen fernhalte, welche mit ihr nicht übereinstimmen; verlangt es nicht die Vernunft, daß ich in meiner Forschung nie zu Resultaten gelangen dürfe, welche jener gewissen Wahrheit widerstreiten würden? Oder darf meine Forschung zu solchen Resultaten kommen? Wären solche Resultate nicht ein Irrtum? Und den Irrtum dürfte ich nicht verwerfen? Und diese Notwendigkeit, den Irrtum zu verwerfen, wäre ein Hindernis der freien Forschung? Ist es nicht vielmehr ein Hilfsmittel, daß meine Forschung den Weg einhalte, der zur Wahrheit führt und nicht auf Abwege gerate?

Schluß.

Wir können schließen. — Geliebte in Christo, bleiben Sie getreu Jesu, dem lebendigen Gotte, lassen Sie sich durch glänzende Redensarten von der Unmöglichkeit der Wunder, vom Dogmenzwang und von der Freiheit der Forschung nicht wankend, im Glau-

ben irremachen! Deshalb begeben Sie sich nicht freiwillig in Glaubensgefahren!

Warum lesen Sie denn Bücher, welche den Glauben absichtlich bekämpfen? Warum halten Sie Zeitungen, die das Christentum unterwühlen? Haben Sie aus der katholischen Apologetik, Dogmatik, Moral und Geschichte genügende Kenntnisse, um die Irrtümer und Fälschungen erkennen zu können? Es ist dies nicht möglich. Also fort mit solchen Büchern, fort mit solchen Zeitungsblättern, welche Ihren Verstand unter der Maske der Wahrheit mit Irrtümern anfüllen, in Ihrem Herzen Zweifel anregen und gewaltige Seelenkämpfe veranlassen!

Wenn sich zu einer solchen glaubensfeindlichen Lektüre noch das Lesen schlüpfriger Romane gesellt und Sie mit glaubenlosen, vielleicht auch sittenlosen Menschen verkehren, so werden in Ihnen die gefährlichsten Leidenschaften geweckt, es kommt zum verbotenen Genuße der bösen Lust, das Gebet wird unterlassen, der Sonntag nicht mehr geheiligt, das Licht der Gnade Gottes erlischt, Sie werden im Glauben und im Glaubensleben gleichgültig, nachlässig, ja, demselben bald feindselig gesinnt und die Gefahr, das Glaubensleben aufzugeben, den Glauben zu verwerfen, ist vor der Tür. Was wird geschehen? O, denken Sie an den Tod, an das Gericht, an die Ewigkeit! Denken Sie an den Gotteslohn! Amen.

Laibach am Namen-Jesu-Feste, den 17. Jänner 1909.

† Antonius Bonaventura

Fürstbischof.

4.

Fastenmandat für die Laibacher Diözese.

Bufolge Genehmigung des Apostolischen Stuhles vom 14. Juni 1906 kann ich für die Laibacher Diözese mehrere Nachsichten vom allgemeinen kirchlichen Fastengebote auch für das laufende Jahr zugestehen.

Es haben demnach die Gläubigen der Laibacher Diözese in betreff dieses Kirchengebotes in diesem Jahre Nachstehendes zu beobachten:

I. Eigentliche strenge Fasttage, d. h. Tage, an denen der Genuß von Fleischspeisen verboten und nur einmalige Sättigung erlaubt ist, sind folgende:

1. Der Aschermittwoch und die drei letzten Tage der Karwoche.

2. Die Freitage der vierzigtägigen Fasten- und der Adventzeit.

3. Die Mittwoche, Freitage und Samstag der Quatemberzeiten.

4. Die Vorabende vor Pfingsten, Petri und Pauli, Mariä-Himmelfahrt, Allerheiligen, Unbefleckte Empfängnis Mariä und Weihnachten.

II. Fasttage mit einigen Nachsichten, d. h. Tage, an denen zwar nur einmalige Sättigung, doch zu Mittag der Genuß von Fleischspeisen erlaubt ist:

1. Alle übrigen Tage der vierzigägigen Fastenzeit, ausgenommen die Sonntage.

2. Die Mittwoche der Adventzeit.

III. Abstinenztage, d. h. Tage, an denen der Genuß von Fleischspeisen verboten, die mehrmalige Sättigung jedoch erlaubt ist:

Alle übrigen Freitage des Jahres.

IV. An den oben (I. und III) genannten Fasttagen ist jedoch der Fleischgenuß erlaubt:

1. Für die ganze Diözese, so oft ein gebotener kirchlicher Feiertag auf einen der früher genannten Abstinenztage fällt.

2. Für einzelne Orte, wenn das Fest des Kirchenpatrons feierlich begangen und so oft daselbst ein Jahrmarkt abgehalten wird. (Viele Pfarren bestehen aus mehreren von einander entfernten Orten: da gilt die Dispense nicht für die ganze Pfarre, sondern nur für jene Orte, an denen das Marktes wegen das Zusammenströmen von Menschen stattfindet.)

3. Für einzelne Personen:

Der Genuß von Fleischspeisen ist erlaubt an allen Tagen des Jahres den Arbeitern in den Bergwerken und Fabriken, den Eisenbahn-Kondukteuren, den Reisenden, die auf den Bahnstationen speisen müssen; denjenigen, welche sich zur Herstellung der Gesundheit in Bädern aufhalten, mit ihren Ange-

hörigen und ihrer Dienerschaft; denjenigen, welche in Gasthäusern ihre Kost nehmen müssen, und welche von anderen abhängig sich Fastenspeisen nicht verschaffen können.

V. An allen Fast- und Abstinenztagen ist nicht nur der Gebrauch von Schmalz, sondern auch von Tierfett zur Bereitung von Fastenspeisen erlaubt.

VI. An Fasttagen sowie an Sonntagen während der vierzigägigen Fastenzeit ist der Genuß von Fisch- und Fleischspeisen bei einer und derselben Mahlzeit nicht erlaubt.

Was das Nachtmahl der zum Teile dispensierten Fasttage anbelangt, so bitte und wünsche ich, daß man beim selben Fleisch nicht genieße, doch gestatte ich der bisherigen Gewohnheit gemäß den Genuß von Fleischspeisen beim Nachtessen; ausgenommen sind die Priester, denen es auch nicht erlaubt ist beim Nachtmahl Fleischsuppe zu genießen.

Alle diejenigen, die sich der gewährten Nachsichten bedienen werden, ermahne ich zum Ersatz dafür gute Werke zu verrichten, z. B. fünfmal das „Vater Unser“ und „Gegrüßet seist du Maria“ den fünf Wunden Christi zu Ehren zu beten oder den Armen ein reichlicheres Almosen zu spenden.

Die Herren Pfarrer und Beichtväter sind ermächtigt, in einzelnen Fällen einer wirklichen Notwendigkeit noch weitergehende Dispensen vom Verbote des Fleischgenusses zu erteilen, aber nicht auf länger als für ein Jahr. Wer eine bleibende Dispense zu bedürfen glaubt, hat sich diesfalls an das fürstbischöfliche Ordinariat zu wenden.

† Antonius Bonaventura

Fürstbischof.

5.

Zahvala svetega očeta papeža Pija X. za čestitke avstrijskih škofov in vernikov ob zlati maši.

Avstrijski škofje so 17. novembra 1908 izrazili sv. očetu čestitke k petdesetletnemu mašniškemu jubileju.

Sv. oče papež Pij X. se je za te čestitke zahvalil na sledeči način:

„Ljubljeni sinovi in častiti bratje! Zahvalim se Vam, da ste se sešli k mojemu jubileju v tako obilnem številu in da me krepite ter razveseljujete s svojo navzočnostjo. Vselej ste mi dobrodošli, pa sedaj ste mi pripravili celo izredno radost. Danes Vas lahko nagovorim z besedami sv. Pavla: „Kdo je naša tolažba? Vi ste naša tolažba. Hvaljen bodi Gospod, ki nas tolaži v vseh naših nadlogah.“

Jaz sem v velikih stiskah, z nadlogami obložen, tlačijo me razne težave. Kaj me naj tolaži v tem položaju, če ne Vaša pričujočnost, Vaša molitev, Vaše sočutje? Saj so silni sovražni napadi, ki prete sveti veri; od vseh strani in povsod jo zatirajo. Boj na življenje in smrt se je vnel zoper Cerkev in njene nauke. V tem boju me morate Vi podpirati, morate se z menoj vojskovati z delovanjem v svojih škofijah.

V molitvah sv. maše, ki sem jo služil včeraj v slavnostni spomin svojega jubileja, ste slišali, kako nas Gospod vse opominja k čuječnosti! „Čujte!“ Čujte nad svojo duhovščino, da bo svetila vsem kot vzor in zgled vsakere čednosti!

Čujte nad vzgojo svoje duhovščine v semeniških, da bode — rabim besede sv. Hieronima — Bog duhovnikova last, kakor bi naj bil duhovnik božja last!

Čujte nad ljudstvom, Vam izročeni! Pomislite, kako mu povsod prete nevarnost, kako ga povsod zalezuje sovražnik zveličanja.

Čujte zlasti v sedanjih časih, ker časi so hudi! O njih velja, kar piše sv. Pavel: Ne morejo več prenašati zdravega nauka, marveč ljubijo nauke, ki šče-

gečejo ušesa in ugajajo nasladnostim srca. Vi pa čujte, oznanjujte božjo besedo, naj bo ljudem priložno ali nepriložno! Oznanjujte jo torej neprenehoma, brez strahu in brez ozira na posvetno modrost, ki Vam morebiti vabljivo šepeta na uho, da je boljše molčati, da ni času primerno, očitno oznanjevati resnice. Ne, nikar ne molčite! Seveda naj Vas vodi potrpežljivost in previdnost; naj Vas pa ne zapelje, da bi molčali, ko je čas govoriti. Sedaj je treba, da naravnost in očitno vsemu svetu oznanjujete čisto resnico, da sovrážnik ne naseje ljuljke med ljudstvo, ko Vi molčite. Zopet torej opominjam, ne molčite in ne bojte se pred vsem svetom pričati za resnico! Z vso močjo pridigujte čisti nauk Kristusov ter tako izpolnjujte svojo sveto dolžnost! Ne molčite, da Vam molk ne bo v obsodbo!

Pri tej priložnosti se Vam tudi zahvalim za vse, kar ste mi dobrega storili, za vse žrtve in darove, ki ste jih prinesli Petru v njegovih stiskah in potrebah. Zahvalim se svojim ljubim bratom, kardinalom in škofom. Spominjajte se me v molitvi! Sicer Vam pa vsem, kar gotovo pričakujete, dam oblast, da podelite enkrat, kateregakoli dne, apostolski blagoslov, s katerim naj bo združen popolni odpustek za vse, ki bodo prej vredno prejeli zakrament svete pokore in sveto obhajilo.

Blagoslovim Vas iz vsega srca! Ponesite moj blagoslov tudi svojim duhovnikom in vernikom! Recite jim, da jih nosim v svojem srcu in da se priporočam njihovim molitvam. Bodite vsi eno v ljubezni in v molitvi!

Sveti nadangel Rafael Vas spremljaj na potu v domovino, da se boste zdravi in srečni vrnili v svoje škofije! Amen.“ (Gl. Cerkv. zaukaznik za Lavantinsko škofijo, 1908, str. 237.)

6.

Šestdesetletni vladarski jubilej cesarja Franca Jožefa I.

Avstrijski katoliški škofje in zastopniki nižjega duhovništva so se dne 26. novembra 1908 poklonili Njegovemu cesarskemu Veličanstvu cesarju Francu Jožefu I., da bi mu čestitali k šestdesetletnemu vladarskemu jubileju.

Ljubljansko škofijo so zastopali poleg premil. gosp. knezoškofa dr. Antona Bonaventura Jegliča sledeči gg.: opat zatiški P. Gerard Maier, stolni prošt ljubljanski Janez Sajovic, kapiteljski prošt novomeški dr. Sebastian Elbert in frančiškanski provincial P. Placid Fabiani.

Dunajski knezonadškoj kardinal Gruscha je izročil cesarju adresu, ki so jo podpisali vsi avstrijski škofje in ki se glasi:

Eure kaiserliche und königliche Apostolische Majestät!
Allergnädigster Herr!

Freudigst bewegt nahen wir alleruntertänigst gefertigte Erzbischöfe und Bischöfe Österreichs dem erhabenen Throne Ew. Majestät, um unsere ehrfurchtsvollste Huldigung darzubringen.

Ein für die große Völkerfamilie Österreichs überaus freudiger, für die Geschichte unseres teuren Vaterlandes hochbedeutsamer und innigst ersehnter Jubeltag ist es, dessen Feier wir noch vor Abschluß dieses Jahres begehen werden.

Ruhmvoll ist die Geschichte des glorreichen Herrscher-Hauses Habsburg-Lothringen, allein die hochehrwürdige Tatsache, daß ein Sprosse seines erlauchten Stammes durch sechs Jahrzehnte des Reiches Krone trägt, wird die Geschichte zum erstenmal als bald zu verzeichnen haben. Am 2. Dezember des laufenden Jahres werden sechzig Jahre verflossen sein, seitdem Ew. k. und k. Apostolische Majestät einen der ältesten und schönsten Weltherrscherthronen innehaben und Allerhöchstdero mildes Zepter über die vielen trefflich veranlangten und begabten Völker und Stämme der Monarchie segensreich führen.

Gewaltige Ereignisse, folgenschwere Kriege, weitgreifende politische Veränderungen hat diese Zeit der altherwürdigen, aber nie alternden Monarchie gebracht und ihr auch manche sehr schmerzliche Opfer auferlegt. Aber alle diese äußeren und inneren Kämpfe, Wechselfälle und Prüfungen, Leiden und Freuden haben das Band, welches die allwaltende göttliche Vorsehung an jenem geschichtlich denkwürdigen 2. Dezember des sturmbewegten Jahres 1848 zwischen Ew. Majestät und Allerhöchstdero Untertanen geknüpft hat, fester und fester geschlungen.

Darum rüsten sich die beglückten Völkerstämme Österreichs, verschieden zwar durch Sprache und Sitte, aber einig in der Liebe und Verehrung zu ihrem erhabenen fürsorglichen Monarchen, schon lange in rühmenswerten Wettstreit zu einem Ehren- und Jubelfeste, wie ein solches das großherrliche Kaiser-Königreich seit seinem vielhundertjährigen Bestande noch nicht gesehen hat. Kein Volksstamm will dem andern nachstehen; alle wollen diesen weltgeschichtlichen Festtag, das diamantene Jubiläum der gesegneten Regierung Ew. k. und k. Apostolischen Majestät würdig durch Veranstaltungen verschiedenster Art, insbesondere, wie es Allerhöchstdero edlem Herzenswunsche am besten entspricht, durch Stiftungen und Widmungen für wohlthätige und gemeinnützige Zwecke verewigen.

Auch wir, ehrfurchtsvoll gefertigte Erzbischöfe und Bischöfe ergreifen mit Jubel die willkommene Gelegenheit, um in Eintracht mit allen unserer Oberhirtensorgfalt anvertrauten Gläubigen Ew. Majestät zu dem glorreichen Gedenktage der Vollendung des sechzigsten Regierungsjahres den Tribut der tiefsten Ehrfurcht, des innigsten Dankes und der aufrichtigsten Glück- und Segenswünsche zu zollen. Dazu drängt uns Gottes heiliger Wille, den uns unser ewiger Herr und

König, der göttliche Erlöser, kundgetan mit dem unabänderlichen Auftrage: „Gebet dem Kaiser, was des Kaisers ist“, und welchen der erste römische Papst St. Petrus den Christgläubigen so eindringlich eingeschärft: „Seid allen menschlichen Obrigkeiten untertan, sowohl dem Könige, weil er das Oberhaupt ist, als auch den Vorstehern, die von ihm geschickt sind. Fürchtet Gott und ehret den König!“

Es ist ferner unser aller tiefinnerste Überzeugung, daß die angestammte glorreiche habsburgische Dynastie, deren ruhmgekröntes Oberhaupt Ew. k. und k. Apostolische Majestät sind, das einigende und deshalb unentbehrliche Band bildet, welches die durch Sprache, Charakter und Geschichte so vielgestaltigen Elemente des einzigartigen Millionenreiches im Herzen Europas zusammenhält, ihnen den ausgiebigsten Schutz gewährt und die freie Entwicklung ihrer Eigenart verbürgt. Und darum blicken alle vertrauensvoll und dankerfüllt zu ihrem geliebten Jubelkaiser empor.

Zudem verehren wir an Ew. Majestät die seltene Herzensgüte und Seelengröße und die leuchtenden Herrschertugenden: das unbegrenzte Pflichtgefühl, die aufopfernde Hingebung an das Gesamtreich, die unermüdliche Tätigkeit im Dienste der Staatseinheit, die weise Umsicht, den ungebeugten christlichen Gleich- und Starkmut in den härtesten Tagen der Prüfung, das unerschütterliche Gottvertrauen in allen, selbst den schwierigsten Lebenslagen, die tiefe Gottesfurcht, die hochherzige Mildtätigkeit, die Ew. Majestät während der sechzig Regierungsjahre nicht nur an einzelnen, sondern auch an ganzen Gemeinden, Körperschaften, Vereinen und Anstalten, an Kirchen, Klöstern und Schulen freigebigst geübt haben.

Indem so unsere Herzen im Hinblick auf die von der göttlichen Vorsehung der allerhöchsten Dynastie zugewiesene Aufgabe und die glänzenden Regententugenden Ew. Majestät von tiefster Verehrung und Ergebenheit gegen Allerhöchstdero geheiligte Person durchdrungen sind, sind sie zugleich von innigster Dankbarkeit gegen Gott den Herrn erfüllt, daß er unser und der uns anvertrauten Herde heißes Flehen erhört und uns den väterlichen Landesfürsten erhalten hat. Ein vieltausendfaches Te deum laudamus, angestimmt und gesungen in allen den Gotteshäusern der ganzen weiten Monarchie, sei der Ausdruck dieser Dankbarkeit, bezeigt dem Spender aller Gnade und dem Geber jeder guten Gabe!

Tiefempfundenen Dank sagen wir auch Eurer Majestät für den Schutz, den Allerhöchstdie-selben unserer heiligen Kirche und allen Bestrebungen und Einrichtungen angedeihen lie-ßen, die das ewige und zeitliche Wohl der mensch-

lichen Gesellschaft und der Staatsbürger zu fördern imstande sind; für die rastlose Arbeit, welche Ew. Majestät durch volle sechs Dezennien in hingebender Fürsorge der Wohlfahrt des Reiches und seiner Bewohner gewidmet haben; für die unzähligen wohlthätigen Stiftungen und Werke der Barmherzigkeit, erwiesen einzelnen Untertanen und dem Gesamtreiche. Der Segen Gottes kann von einem Reiche nicht weichen, dessen Beherrscher so viel Edles wirkt, so viel Gutes stiftet.

Geruhen somit Ew. k. und k. Apostolische Majestät anlässlich Allerhöchstdero diamantenen Regierungsjubiläums die Gefühle unserer unentwegten Treue, nie wankender Anhänglichkeit und nie versiegender Dankbarkeit huldvollst entgegenzunehmen. Es kann uns keine Macht der Erde vom Felsen Petri trennen. Es kann uns auch nichts von unserem angestammten Herrscherhause Habsburg, von unserem Jubelkaiser und von unserem herrlichen österreichischen Vaterlande losreißen.

Die loyalen Gesinnungen der kindlichen Liebe und des opferbereiten Gehorsams werden wir auch unseren Gläubigen einzupflanzen allzeit nach Kräften bestrebt sein, überzeugt, daß diese die zuverlässigsten Wälle und Mauern Habsburgs sind. Viribus unitis wollen wir mit unseren pflichttreuen Priestern nach der Dewise: Mit Gott für Kaiser und Vaterland beharrlich sorgen, daß unsere Diözesanen für Ew. Majestät unablässig und inständigst beten, den werktätigen Patriotismus bewahren und die altösterreichischen Ideale schützen und mutvoll verteidigen.

Möge der allmächtige und allgütige Gott wie bis nun so auch fürderhin Ew. Majestät und dem erlauchten Erzhause auf die machtvolle Fürbitte der jungfräulichen Mutter Gottes Maria und aller übrigen Patrone Österreichs, zumal der lieben heil. Elisabeth, deren siebenhundertjähriges Geburtsfest im vorigen Jahre begangen ward, seinen alles vermögenden Schutz angedeihen lassen, auf daß sich die Worte der ergreifenden österreichischen Volkshymne stetsfort erwharen:

Heil dem Kaiser! Heil dem Lande!

Österreich wird ewig stehen!

Möge der Herr über Leben und Tod, der Eurer Majestät nach längerem Leiden die kostbare Gesundheit wieder verliehen hat, die Tage Ew. Majestät ausdehnen bis an die fernsten Grenzen des menschlichen Daseins zum wahren Wohle und Heile der Nationen des großen Reiches. Die Sonne ungestörten Friedens und ungetrübten Glückes möge das vom allbarmherzigen Gott Ew. Majestät noch lange beschiedene Leben bis zum spätesten Abendglanze verklären!

Gottes Sonne strahl' in Frieden

Auf ein glücklich Österreich!

Gott erhalte und beschütze, Gott beglücke und segne Ew. Majestät unseren allergnädigsten und allgeliebten Landesvater, unseren gütigen und glorreichen Jubelkaiser!

Wien, 26. November 1908.

Izročujoč adresu je kardinal Gruscha cesarskega jubilanta nagovoril z besedami:

Eure kaiserliche und königliche Apostolische Majestät!

In tiefster Ehrfurcht naht sich der Episkopat Österreichs, vereinigt mit den Vertretern aus dem Säkular- und Regularklerus, dem erhabenen Throne Eurer Majestät, um seine Beglückwünschung und Huldigung darzubringen zur Feier Allerhöchstdero diamantenen Regierungsjubiläums.

Dieses Jubelfest, einzig dastehend in der Geschichte unserer altehrwürdigen Monarchie, ist für uns alle zum gemeinsamen Jubelfeste geworden. Die sechs Dezennien Allerhöchstdero glorreicher Regierung, die ihrer Vollendung nunmehr entgegengehen, haben die Bande patriotischer Liebe und Treue zwischen Eurer Majestät und den Völkern Österreichs immer fester und fester geschlungen.

Die erlauchte Herrscherdynastie, deren ruhmgekröntes Oberhaupt wir in Eurer Majestät verehren, sie ist und bleibt das einigende Band im großen Völkerreiche, und die geheiligte Person Eurer Majestät leuchtet uns allen voran durch die vielen glänzenden Herrschertugenden, durch das unerschütterliche Gottvertrauen und das hingebende Pflichtgefühl.

Mit unseren Priestern und Gläubigen vereint wollen wir im Te Deum laudamus Gott dem Allmächtigen Dank sagen für den besonderen Schutz, mit dem die göttliche Vorsehung Eure Majestät bisher begleitet hat und wollen Gott inständig bitten, daß er auf die Fürsprache der heiligen Patrone Österreichs unseren innigst geliebten Landesvater noch viele, viele Jahre bis an den spätesten Lebensabend erhalten möge zum Wohle der seiner Führung anvertrauten Völker.

Geruhen Eure Majestät entgegenzunehmen die Huldigung unserer Dankbarkeit für die hochherzige Unterstützung aller kirchlichen Institutionen zur Förderung religiösen und patriotischen Sinnes und Lebens sowie für die väterliche Fürsorge, welche Eure Majestät während dieses langen Zeitraumes dem geistigen und leiblichen Wohle der Untertanen durch unzählige Werke der Barmherzigkeit angedeihen ließen.

Zum Schlusse bitten wir, die Versicherung unserer unentwegten Treue und unserer nie wankenden Anhänglichkeit an Eure Majestät und das angestammte Herrscherhaus zum alleruntertänigsten Ausdruck bringen zu dürfen.

Gott segne, Gott erhalte und beschütze Eure kaiserliche und königliche Apostolische Majestät!

Presvetli vladar je čestitke blagonaklonjeno sprejel in odgovoril:

Ein Gütiges Geschick hat Mir beschieden, die sechzigste Wiederkehr des Tages zu erleben, an dem ich den Thron Meiner Väter bestiegen habe. Indem Ich andachtvoll der göttlichen Vorsehung für diese seltene Gabe danke, sehe Ich mit großer Freude den Episkopat und die übrigen Vertreter des österreichischen Säkular- und Regularklerus um Mich versammelt.

Die heiligsten Güter der Menschheit sind in Ihre Hand gelegt. Sie verwalten das, was über alle Wirren der Zeit, ja, über alles Zeitliche erhaben ist, das Ewige im Menschen. Durch die treue Erfüllung der Pflichten Ihres geistlichen Amtes leisten Sie aber auch dem Staate und der ganzen Gesellschaft einen großen, ja, einen unschätzbaren Dienst. Die Sorge des Tages wird

die Menschen immer trennen; Streit und Parteiung sind unvermeidlich; Ihre Sendung aber ist es, die Versöhnung und den Frieden zu künden, den die Welt sich selbst nicht geben kann.

Der Glaube ist der sichere Anker, an dem ein jeder in den Stürmen und Kämpfen des Lebens Halt und Stütze findet. Sie können bei der Lehre des Glaubens und der Vervaltung Ihres Amtes stets des Schutzes der Staatsgewalt sicher sein.

Ich selbst bin ein treuer Sohn der Kirche, die Mich in schweren Stunden Ergebenheit gelehrt, die Mir so oft im Unglücke Trost geboten, die Mir und Meinem Hause eine treue Führerin auf allen Lebenswegen gewesen. Ihren Vertretern entbiete Ich an diesem für Mich unvergeßlichen Tage Meinen wärmsten und persönlichen Dank.

7.

Razne konference I. 1909.

Iz raznih poročil razvidim, da se na raznih shodih duhovnikov po deželi razna vprašanja prav živahno razpravljajo. Koga ne bi veselili shodi „Sodalitatis“? Zapisniki spričujejo vnemo gospodov za bogoslovska, ascetična, znanstvena in socialna vprašanja.

Tudi o pastoralnih konferencah sem se v dotičnem poročilu mogel izreči jako pohvalno. Na sinodi pa smo opazili, da so ji bile jako koristne razprave na vsakoletnem shodu gg. dekanov v Ljubljani.

Za shode „Sodalitatis“ si vprašanja za razpravo določujete sami. Za shod gg. dekanov in za pastoralne konference moram jaz poskrbeti. Prav ljubo bi mi bilo, ko bi se mi v tem oziru kaka tvarina, času primerna, nasvetovala.

1. Shod gg. dekanov.

V smislu naše prve sinode (Synodus pag. 188. sq.) sklicujem shod dekanov v sredo po Veliki noči dne 14. aprila ob osmi uri dopoldne v škofijsko palačo.

H konferenci naj pridejo vsi gospodje dekani. Ako bi bilo komu zares nemogoče priti, naj pošlje na mestnika za dotično dekanijo.

Razen dekanov vabim k shodu tudi kanonike arhidjake, zastopnike obeh kapiteljnov in predstojnike raznih redov in redovnih hiš.

Na tem shodu se bode obravnavalo:

1. Katere župnije posameznih dekanij bi bilo potrebno drugače zaokrožiti?

2. Kako napreduje po državi uravnana skrb za zanemarjene otroke po raznih krajih? Kaj je pomanj-

kljivega ali celo nevarnega? Kako bi se moglo kaj izboljšati?

3. Katere pomanjkljivosti so pri nadaljevalnih in obrtnih šolah? Ali bi se moglo kaj popraviti?

4. Morebitni predlogi in nasveti.

Za prvo vprašanje poroča vsak dekan za svojo dekanijo. Želi se kratko pismeno poročilo iz vsake dekanije. — Isto velja tudi za 2. in 3. vprašanje, v kolikor sta obe vprašanji lokalnega pomena; vendar pa si bom poiskal še posebnih poročevalcev, ker imata vprašanji tudi splošno vsebino. — Morebitni nasveti bi mi bili jako ljubi. Ako bi bili bolj važni in dalekosežni, naj bi se mi vsaj teden poprej pismeno naznanili.

2 Pastoralne konference.

Za pastoralne konference določujem naslednja vprašanja:

1. Kako napreduje v posameznih župnijah naše dekanije organizacija mladeničev in boj zoper pijančevanje? (Vide Synodus I., pag. 23—30, 31, 32; 46, 85—88.)

2. De vigilantia pastorali: na kaj naj se ozira, kako se doseže? (Syn. I., pag. 186.)

3. Meditatio quotidiana: je li potrebna, možna?

4. Casus solvendus: Cajus, vir eruditus et ingenuosus sed honoris et gloriae valde cupidus, sectae Francomurarium nomen dedit, hac ex causa, ut ope eorum facilius ascenderet ad altiores honoris gradus; quae res parentes ejus contristavit et hominibus scandalum grave praebuit.

Societas ista, Caji sollertia et aptitudine cognita, eum constituit magni cuiusdam mercatoris socium cum officio, peragranti regiones, vendendi merces et simul consilia et negotia sectae in populo curando.

Quod munus Caju fideliter exequabatur variis modis, veluti: imagines obscoenas, libros pravos et folia mala ubique commendando, etiam gratis saepe et clam inferendo; ecclesiam catholicam ejusque sacerdotes diffamando; societates occultas laudando; animos hominum ad rebellandum et resistendum legitimae auctoritati instigando.

Cum vero Caju tandem se a sociis delusum vidisset, indignabundus a secta divertit et contritus a confessario absolutionem petit.

Quaeritur: 1. Quid sit scandalum; quid inductio vel seductio ad peccatum?

2. Quomodo cooperatio ad malum a scandalo et inductione differat?

3. Quanam peccata Caju commiserit; qualis sit eorum species et gravitas?

4. Quomodo confessarius acturus sit, ut Cajum rite disponat pro absolutione?

5. Quomodo parochus consilia Caji et sociorum evertere studeat?

Prvo vprašanje naj se ustmeno razpravlja; pismeni elaborati niso zapovedani, vendar se bodo radi poročila v „Škofijskem Listu“ radi sprejeli; vsekako pa naj bo zapisnik o tej razpravi točen.

Vprašanje 2., 3. in 4. naj pismeno izdelajo vsi gospodje, ki so zato obvezani, in sicer o pravem času, kakor veleva prva sinoda (Syn. pag. 191. c. d.)

Gospode dekane prosim, naj bi mi zapisnike in elaborate poslali pravočasno, da jih morem pregledati in o konferencah v zadnji številki „Škofijskega Lista“ poročati (ibid. pag. 192. g.).

One gospode v duhovnem pastirstvu, kateri res nikakor ne morejo h konferenci priti, opozarjam na dotična sinodalna navodila (Syn. I., pag. 190.).

V Ljubljani na praznik sladkega Imena Jezusovega dne 17. januarja 1909.

✠ **Anton Bonaventura**
knezoškof.

8.

Birmovanje in kanonična vizitacija v letu 1909.

Red za kanonično vizitacijo in birmovanje je točno opisan v knjigi prve sinode od str. 210–220. Naj bi vsak župnik in kaplan vse točno prečital, posebno kar je pisano o botrih (str. 215. 19.), o promemoriji (str. 217) in o katehizaciji v šoli, kjer naj se mi izroči zapisnik katehez.

Opozarjam na prošnjo, ut ad mensam victus sit moderatus et frugalis, ut vinum maioris pretii omnino excludatur. Tudi bombastičnih napitnic nisem nič vesel; drago mi bo, ako izostanejo.

Ozir ljudstva in otrok opozarjam na sinodalno navodilo (str. 217, 218), da v blato poklekovati ni treba, da naj bode ob dežju sprejem pri cerkvi, ali pa naj ljudstvo z duhovniki v cerkvi čaka; to velja posebno o šolski mladini.

Ali smem še to opomniti, da z venci, z mlaji in s slavoloki ni treba preveč potratno postopati! Le kaj malega naj se napravi, da ne bo preveč dela, morda nočnega in nerodnega dela in pa nepotrebnih stroškov. Ako hočete kaj žrtvovati, žrtvujte za zavod svetega Stanislava.

Pisarna naj bo v redu. Raznih knjig in spisov ni treba nositi v mojo sobo. Jaz tako-le postopam: pogledam pisarno in arhiv, potem pa naštejem knjige in zapisnike po vrsti in kakor jih naštejem, tako mi jih župnik prinese in pokaže, pa jih skupno pregledava.

Birmovanje in kanonična vizitacija bo letos v vseh župnijah dekanij Vipava, Trnovo, Postojna, Moravče in v nekaterih župnijah dekanij Idrija, Radolica in ljubljanska okolica. Župnije se bodo tako-le vrstile:

Meseca aprila

1. Trnovo v soboto in nedeljo 17. in 18. aprila
2. Harije v ponedeljek 19. aprila
3. Podkraj v petek 23. aprila
4. Col v soboto 24. aprila
5. Vipava v nedeljo 25. aprila
6. Vrhpolje v ponedeljek 26. aprila
7. Budanje v torek 27. aprila
8. Slap v sredo 28. aprila; obisk šole v Ložah
9. Goče v četrtek 29. aprila; obisk šole na Erzelju
10. Planina v petek 30. aprila.

Meseca majnika.

11. Ustje v soboto 1. maja
12. Šturje v nedeljo 2. maja
13. Podraga v ponedeljek 3. maja
14. St. Vid v torek 4. maja
15. Vrabče v sredo 5. maja
16. Lozice v četrtek 6. maja
17. Razdrto v petek 7. maja

18. Senožeče v soboto in nedeljo 8. in 9. maja
19. Vreme v ponedeljek 10. maja
20. Suhorje v torek 11. maja
21. Prem v sredo 12. maja
22. Košana v četrtek 13. maja
23. Zagorje v petek 14. maja
24. Knežak v soboto in nedeljo 15. in 16. maja
25. Hrenovice v četrtek 20. maja
26. Slavina v petek 21. maja
27. Postojna v soboto in nedeljo 22. in 23. maja
28. Studeno v ponedeljek 24. maja.

Meseca junija.

29. Moravče v soboto in nedeljo 5. in 6. junija
30. Ihan v ponedeljek 7. junija
31. Dol v torek 8. junija
32. Sv. Helena v sredo 9. junija
33. Vič v soboto in nedeljo 12. in 13. junija
34. Tomišelj v ponedeljek 14. junija
35. Želimlje v torek 15. junija
36. Brdo v četrtek in petek 17. in 18. junija
37. Peče v soboto 19. junija
38. Romanje k sv. Valentinu v nedeljo 20. junija
39. Krašnja v ponedeljek 21. junija
40. Zlatopolje v torek 22. junija
41. Blagovica v sredo 23. junija

42. Češnjice v četrtek 24. junija
43. Sv. Ozbald v petek 25. junija
44. Št. Gotard v soboto 26. junija
45. Čemšenik v nedeljo 27. junija
46. Kolovrat v ponedeljek 28. junija
47. Vače v torek 29. junija
48. Sv. gora v sredo 30. junija

Meseca julija

49. Begunje v soboto in nedeljo 3. in 4. julija
50. Mošnje v ponedeljek 5. julija.
51. Dobrava v sredo 7. julija
52. Kamnagorica v nedeljo 14. julija
53. Idrija v soboto in nedeljo 17. in 18. julija
54. Hotedršica v ponedeljek 19. julija.

Kjer bo prihod v župnijo v drugem, kakor pa v določenem času, se bo pravočasno naznanilo.

Samo kanonična vizitacija bo v dveh ljubljanskih župnijah, namreč *a)* v Trnovem drugo postno nedelo in *b)* pri sv. Jakobu tretjo postno nedeljo.

V Ljubljani na praznik sladkega Imena Jezusovega 17. januarja 1909.

✠ **Anton Bonaventura,**
knezoškof.

9.

Druga sinoda.

Ker ni še dotiskana knjiga, ki bo prinesla navodila in določbe druge sinode, zato odrejam, da določila in navodila sinode dobe svojo o b v e z n o veljavnost z Veliko nočjo, dne 11. aprila 1909.

Knjigo dobite v roke v drugi polovici meseca februarja, pa jo boste vsi gospodje, župniki in kapelani, do Velike noči mogli prečitati. Upam, da boste vse določbe, ki se tičejo cerkve, službe božje in ljudstva

prav lahko izvršili, ker sem ljudstvo z nekoliko članki v Bogoljubu na izpremembe pripravil. Nič ne dvomim, da sem z omenjenimi članki ustregel želji vseh gospodov duhovnikov.

V Ljubljani, dne 16. januarja 1909.

✠ **Anton Bonaventura**
knezoškof.

10.

Facultates.

Na razna vprašanja in razne prošnje odgovarjam:

1. Tudi pri nas velja vsesplošna cerkvena navada, da imajo p. n. duhovni pastirji obmejnih župnij sosednjih škofij spovedno pravico tudi v naših njim obmejnih župnijah, zato si morejo obmejni gg. duhovni pastirji v potrebah drug drugemu pomagati. (Gl. Monitum v „Directorium Liturgicum Dioec. Lab.“, pag. 132.)

2. Vse gospode župnike pooblašdam, da smejo za svojo župnijo slovesno opravljati blagoslove, ki so v našem večjem ritualu na str. 229—232 pod st. I.—VI. navedeni kot „benedictiones ab Episcopo, vel ab aliis facultatem habentibus faciendae“.

V Ljubljani, dne 16. januarja 1909.

✠ **Anton Bonaventura**
knezoškof.

11.

Nabiranje milih darov za ponesrečence po potresu v južni Italiji.

Strahovit potres z vso svojo grozoto je dne 28. decembra 1908 obiskal južno Italijo in sicilijski otok. Razrušil je mesta, pokončal tisoče ljudi in mnoge pohabil za vse življenje. Jasno je, da mora tu vladati strašna beda in da potrebujejo siromaki obilne podpore, da si ohranijo življenje, da si postavijo zopet svoje razpale domove in sezidajo porušene cerkve. Komu bi se ti nesrečneži ne smilili? Gotovo je, da jim more le hitra podpora olajšati bridko stanje.

Zato se dušnim pastirjem naroča, naj čimpreje s prižnice svojim vernikom priporoče nabirko za ponesrečence.

Nabrane zneske naj potem (najprimerneje potom dekanijskih uradov) vsaj do konca februarja semkaj pošljejo, da jih bo mogel ordinariat poslati sveti stolici v primerno razdelitev.

12.

Gasilci in veteranci pri procesijah.

Gasilci in veteranci, ki imajo vojaško poveljstvo, sodijo, da imajo pri udeležbi službe božje iste pravice, kakor vojaki v polni opravi, in si jih vsled tega tudi laste.

Ali tudi po pravici? Gasilci in veteranci so združeni v društvih in nimajo kot taki v cerkvi nikakih prednosti pred drugimi verniki, ako si takih predprav niso posebej pridobili.

Kake pravice imajo vojaki?

Vojaki in orožniki, ki se udeležujejo božje službe v polni opravi z zgornjim in spodnjim orožjem (mit Ober und Untergewehr) se v cerkvi ne odkrivajo, razen kadar pokleknejo k molitvi (beim Niederknien zum Gebete). Odlok navaja Dannerbauer, Praktisches Geschäftsbuch, str. 523³.

Vojaki, ki se udeležujejo službe božje neuvrščeni v čete, zasebno kot navadni verniki, nimajo te pred-

pravice; torej se v cerkvi odkrivajo vsi posamezno dohajajoči vojaki, častniki; pravtako tudi uradniki v svojih uniformah.

Isto pravilo velja tudi za gasilce, veterance in za ude uniformiranih društev, ker nimajo predprav vojakov v polni opravi.

Kar velja v cerkvi, velja tudi pri udeležbi službe božje zunaj cerkve, n. pr. pri procesiji s presv. R. T.

Vojaki v polni opravi in njih poveljniki se ne odkrivajo, razen pri blagoslovu. Vsi drugi so ves čas odkriti.

Zadnje čase se je pa dovoljevalo gasilcem in veterancem, da smejo biti pokriti, če se udeležujejo procesije uvrščeni v četo pod poveljstvom. Odkriti pa se morajo pri blagoslovu in pri vstopu v cerkev.

Ker se je ta navada uvedla že tudi v ljubljansko škofijo, naj torej pri tej navadi ostane.

13.

Duhovnih vaj**so se udeležili 1. 1908. sledeči gg. duhovniki ljubljanske škofije:**

Udeleženci II. ljubljanske sinode, ki so izkazani v knjigi „Synodus dioecesis Labacensis“ II; poleg teh pa še:

Premilostni gospod knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič 1. 1907. in 1908.

Bartel Bertold	Jereb Matej	Lovšin Anton	Stazinski Nik. dvakrat
Breznik Anton	Jerič Anton	Perko Ivan	Stenovc Andrej
Bukowitz Henrik	Dr. Knific Ivan	Perpar Frančišek 1907	Štular Martin
Čuk Karol	Kovič Jernej	Podbevšek Jernej	Trček Mihael
Dr. Debevec Josip	Kralj Frančišek	Prijatelj Vladimir	Vidregar Janez
Erker Josip, kanonik	Kurent Alojzij	Rakovec Frančišek	Wester Alojzij
Erzar Frančišek	Lavrič Josip 1907	Rihar Matej 1907	Dr. Zore Ivan
Ferjančič Frančišek	Logar Josip	Dr. Sever Josip	
Jere Frančišek	Lomšek Janez	Sitar Valentin	

14.

God sv. Stanislava.

Premilostni gospod knezoškof je prosil sv. očeta Pija X. dovoljenja, da bi se smel god sv. Stanislava Kostka v ljubljanski škofiji praznovati dne 13. novembra

kot festum duplex, in da bi se god sv. Didaka prenesel na prihodnji nezabranjeni dan.

Sv. oče je to prošnjo uslišal dne 12. nov. 1908.

15.

Konkurzni razpis.

Razpisane so sledeče župnije: Ribno v radoliški, Križe pri Trziču v kranjski, Toplice v novomeški, Šmihel v žužemberški dekaniji.

Prošnje naj se naslove: za Ribno in Križe na kn. šk. ordinariat ljubljanski, za Toplice na kneza Karla

Auersperga, za Šmihel pri Žužemberku na c. kr. deželno vlado.

Kot zadnji rok za vlaganje prošenj se s tem določi 20. februar 1909.

16.

Škofijska kronika.

Podeljene so bile župnije: Sv. Trojica pri Trzišču č. g. Frančišku Vidmar, kaplanu v Krškem; Šent Vid pri Ljubljani č. g. ondotnemu župn. upravitelju Valentinu Zabret, Sv. Trojica nad Cirknico č. g. ondotnemu župnemu upravitelju Ludoviku Bajec; Nova Oselica č. g. ondotnemu župnemu upravitelju Frančišku Zorec; Polica č. g. Jos. Švigelj, ekspozitu na Vrhpolju pri Moravčah; Prem č. g. ondotnemu župnemu upravitelju Martinu Škerjanec; Železniki č. g. Valentinu Marčiču, župniku na Slapu; Slap č. g. Antonu Tabor, kuratu na Erzeltu; Kropa č. g. Valentinu Oblaku, župniku v Ribnem.

Umeščeni so bili č. gg.: Frančišek Oranič, ekspozit v Šmihelu pri Nadanjem selu, na župnijo Senožeče 1. decembra; Valentin Zabret na župnijo Šent Vid nad Ljubljano 9. decembra; Josip Švigelj na župnijo Polica 28. decembra 1908; Martin Škerjanec na župnijo Prem 18. januarja 1909; Valentin Marčič na župnijo Železniki 20. januarja, Anton Tabor na župnijo Slap 22. januarja; Frančišek Zorec na župnijo Novo Oselico 26. januarja.

Imenovalo je c. kr. ministrstvo za bogočastje in uk dr. Josipa Jerše, stolnega vikarja v Ljubljani, za kateheta na drž. gimnaziji z nemškim učnim jezikom v Ljubljani.

Premeščeni so bili č. gg. kaplani Frančišek Vovko iz Starega trga pri Ložu v Šent Vid pri Ljub-

ljani; Janez Štrubelj iz Črnomlja v Stari trg pri Ložu; Miroslav Rodič iz Cerkelj v Črnomelj; Josip Lavtar iz Železnikov v Cerklje pri Kranju; Martin Pečarič iz Predoselj v Križe pri Trziču; Frančišek Gabršek iz Vipave v Postojno.

Nameščen je bil absol. modroslovec č. g. dr. Josip Sever za kaplana v Vipavi.

Imenovan je bil č. g. Martin Pečarič, kaplan v Križih pri Trziču, za župnega upravitelja istotam; č. g. Engelbert Berlan, župnik v Zagradcu, za soupravitelja Šmihelu pri Žužemberku; č. g. Alojzij Kralj, kurat na Gočah, za soupravitelja na Erzeltu; č. g. dr. Alojzij Mrhar, namestni katehet na II. državni gimnaziji, za stolnega vikarja v Ljubljani.

Začasni pokoj je dovoljen č. g. Ivanu Podboju, župniku v Toplicah, in č. g. Frančišku Vilfanu, kaplanu v Postojni.

Umrli so č. gg. Frančišek Premru, c. in kr. vojaški kurat v pok., duhovnik sekovske škofije, v Lomu pri Trziču 4. decembra 1908; Josip Strnad, vpok. ekspozit tržaško-koprske škofije, v Idriji 24. decembra 1908; Frančišek Porenta, župnik v Križih pri Trziču, 10. januarja 1909; Janez Zupančič, župnik v Šmihelu pri Žužemberku, dne 19. januarja 1909. — Priporočajo se častiti duhovščini v molitev.

Knezoškofijski ordinariat v Ljubljani, dne 29. januarja 1909.

Popravek: V „Škofijskem listu“, 1908, str. 136., st. 1., vrsta 3. odspodaj čitaj fruitur mesto finitur in st. 2., vrsta 19 licita mesto illicita.

Vsebina: 1. Postni pastirski list premil. gosp. knezoškofa. — 2. Postna postava za I. 1909. — 3. Fastenhirtenbrief Sr. fürstbischöfl. Gnaden. — 4. Fastenmandat für das Jahr 1909. — 5. Zahvala sv. očeta papeža Pija X. za čestitke avstrijskih škofov in vernikov ob zlati maši. — 6. Šestdesetletni vladarski jubilej cesarja Franca Jožefa. — 7. Razne konference leta 1909. — 8. Birmovanje in kanonična vizitacija v letu 1909. — 9. Druga sinoda. — 10. Facultates. — 11. Nabiranje mlilih darov za ponesrečence po potresu v južni Italiji. — 12. Gasilci in veteranci pri procesijah. — 13. Udeleženci duhovnih vaj. — 14. God sv. Stanislava. — 15. Konkurzni razpis. — 16. Škofijska kronika.